

Trompenburg, gemeente Wijdmeren

Een bureauonderzoek

rapport 2540

Trompenburg, gemeente Wijdmeren

Een Bureauonderzoek

K. van Kappel
J. Holl

Colofon

ADC Rapport 2540

Trompenburg, gemeente Wijdmeren
Een Bureauonderzoek

Auteurs: K. van Kappel en J. Holl

In opdracht van: VROM Rijksgebouwendienst

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, 8 februari 2012
Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.
ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:
R.M. van der Zee

ISSN 1875-1067

ADC ArcheoProjecten
Tel 033-299 81 81
Postbus 1513
3800 BM Amersfoort
Fax 033-299 81 80
Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied	4
Samenvatting	5
1 Inleiding	7
2 Doelstelling en vraagstelling	7
3 Methodiek bureauonderzoek	7
4 Resultaten bureauonderzoek	8
4.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik	8
4.2 Beschrijving huidig gebruik	8
4.3 Beschrijving van de historische situatie en mogelijke verstoringen	9
4.4 Beschrijving van bekende archeologische, ondergrondse bouwhistorische en aardwetenschappelijke waarden	12
4.5 Gespecificeerde verwachting (LS05)	14
5 Conclusies	14
6 Aanbeveling	16
Literatuur	17
Geraadpleegd kaartmateriaal	17
Geraadpleegde websites	17
Lijst van afbeeldingen en tabellen	18

Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied

Provincie:	Noord-Holland
Gemeente:	Wijdmeren
Plaats:	's-Graveland
Toponiem:	Trompenburg
Kaartblad:	31F
Oppervlakte plangebied	Ca. 7 ha
Coördinaten:	137.248/471.682; 136.872/471.665; 136.875/471.479; 137.255/471.491
Bevoegde overheid:	Gemeente Wijdmeren
Deskundige namens de bevoegde overheid:	Mevrouw D. Cramers
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	43764
ADC-projectcode:	4121206
Periode van uitvoering:	November 2010
Beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten bv, Amersfoort
e-Depotlink:	http://persistent-identifier.nl/?identifier=urn:nbn:nl:ui:13-5isw-wn

---

Samenvatting

In opdracht van BZK Rijksgebouwendienst heeft ADC ArcheoProjecten een bureauonderzoek uitgevoerd voor buitenplaats Trompenburg in 's-Graveland (gemeente Wijdmeren). In het plangebied zal herstel en renovatie van de terreinaanleg zoals deze was in de 17^e eeuw plaats vinden. Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van een aanvraag van een bouwvergunning en was noodzakelijk om te bepalen of bij de voorgenomen activiteiten de kans bestaat dat archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

In de ondergrond van het plangebied kunnen archeologische resten voorkomen uit alle archeologische perioden. In het noordoosten van het plangebied geldt voor resten uit de periode tot de Nieuwe tijd een lage verwachting, dit vanwege de ligging in een gebied waar in de 18^e en 19^e eeuw zand is afgegraven ten behoeve van de uitbreiding van Amsterdam.

Voor het overige deel van het plangebied geldt voor resten uit de periode tot de Nieuwe tijd een middelhoge verwachting, dit vanwege de ligging in een gebied waar vanaf de 17^e eeuw verschillende bodembedreigende activiteiten plaatsgevonden zoals de aanleg van een woning, een waterpartij en een park.

Voor resten uit de Nieuwe tijd geldt een hoge verwachting. In het plangebied bevindt zich namelijk de woning Trompenburg en de daarbij behorende tuin, waarvan de oorsprong teruggaat tot in de 17^e eeuw. Funderingresten van voormalige (bij)gebouwen, gedempte waterlopen, lanen, ornamenten en andere sporen van tuinaanleg kunnen in de bodem nog verwacht worden.

De percelering waarop landgoed Trompenburg is gesitueerd is ontstaan tussen 1625 en 1636.

In 1654 is op het perceel de buitenplaats gesticht. Tijdens de Franse inval van 1672-1673 werd het huis geplunderd en vervolgens in brand gestoken. In de jaren die hierop volgden is het huis herbouwd.

Op een aquarel uit 1704 is te zien dat de buitenplaats een geometrische parkaanleg heeft. Aan het einde van de 18^e eeuw heeft de tuin een meer landschappelijke stijl gekregen die zich kenmerkt door kleinschaligheid en een sterke beslotenheid bestaande uit besloten hakhoutbosjes binnen de rechte lanenstelsels. In de 19^e eeuw ging men er toe over om het gehele terrein om te vormen door middel van ingrijpende graafwerkzaamheden een geaccidenteerd karakter te geven, ook wel de late landschapstijl genoemd.

ADC ArcheoProjecten adviseert daarom om de verwachte cultuurhistorische en bouwhistorische waarden nader te laten onderzoeken. Voor het opsporen van funderingsresten en de voormalige boomgaard adviseren wij om gebruik te maken van een grondradar. Mocht dit wegens conditionele omstandigheden, zoals bijvoorbeeld begroeiing, niet mogelijk zijn dan adviseren wij om te onderzoeken middels het aanleggen van proefsleuven. Voor het opsporen van de eventuele sloot die in het oosten van het plangebied gelegen kan hebben adviseren wij om een inventariserend veldonderzoek door middel van een verkennend booronderzoek uit te voeren.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Tijd in jaren
Nieuwe tijd	1500 - heden
Middeleeuwen:	450 - 1500 na Chr.
Late Middeleeuwen	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd:	12 voor Chr. - 450 na Chr.
Laat-Romeinse tijd	270 - 450 na Chr.
Midden-Romeinse tijd	70 - 270 na Chr.
Vroeg-Romeinse tijd	12 voor Chr. - 70 na Chr.
IJzertijd:	800 - 12 voor Chr.
Late IJzertijd	250 - 12 voor Chr.
Midden-IJzertijd	500 - 250 voor Chr.
Vroege IJzertijd	800 - 500 voor Chr.
Bronstijd:	2000 - 800 voor Chr.
Late Bronstijd	1100 - 800 voor Chr.
Midden-Bronstijd	1800 - 1100 voor Chr.
Vroege Bronstijd	2000 - 1800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):	5300 - 2000 voor Chr.
Laat-Neolithicum	2850 - 2000 voor Chr.
Midden-Neolithicum	4200 - 2850 voor Chr.
Vroeg-Neolithicum	5300 - 4200 voor Chr.
Mesolithicum (Midden-Steentijd):	8800 - 4900 voor Chr.
Laat-Mesolithicum	6450 - 4900 voor Chr.
Midden-Mesolithicum	7100 - 6450 voor Chr.
Vroeg-Mesolithicum	8800 - 7100 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):	tot 8800 voor Chr.
Laat-Paleolithicum	35.000 - 8800 voor Chr.
Midden-Paleolithicum	300.000 - 35.000 voor Chr.
Vroeg-Paleolithicum	tot 300.000 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992

1 Inleiding

In opdracht van BZK Rijksgebouwendienst heeft ADC ArcheoProjecten een bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied Trompenburg in 's-Graveland (gemeente Wijdmeren). In het plangebied zal herstel/renovatie van de terreinaanleg zoals deze was in de 17^e eeuw. Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van een aanvraag van een bouwvergunning en was noodzakelijk om te bepalen of bij de voorgenomen activiteiten de kans bestaat dat archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

Het bureauonderzoek is uitgevoerd in november 2010 door K. van Kappel (fysisch geograaf), J. Holl (prospector) en R.M. van der Zee (senior prospector).

2 Doelstelling en vraagstelling

Het doel van bureauonderzoek is het verwerven van informatie, aan de hand van bestaande bronnen, over bekende of verwachte archeologische waarden, binnen een omschreven gebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde, archeologische verwachting.

De volgende onderzoeksvragen zijn opgesteld:

- Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?

Aanvullende onderzoeksvragen Rijksgebouwendienst:

- Is vanuit de archeologie bewijslast te leveren voor de aanwezigheid van twee portiershuisjes ten noorden en zuiden van de Trompenburg (nr. 1 en 2; afb. 2)?
- Is vanuit de archeologie bewijslast te leveren voor de vermeende oorspronkelijke integrale geometrische tuinaanleg in de 17^e eeuw (nr. 3; afb. 2) en is deze aanleg nog aanwezig in het bodemarchief?
- Is vanuit de archeologie bewijslast te leveren voor de aanwezigheid van de boomgaard (nr. 4; afb. 2) en boerderij (nr. 5; afb. 2)?
- Tijdens ecologisch onderzoek is een aantal vondsten gedaan, vermoedelijk uit de Bronstijd. Waren dit toevalstreffers of kan hier sprake zijn van een nederzetting?

Aanvullende onderzoeksvragen Karres en Brands:

- Is vanuit de archeologie bewijslast te leveren voor de aanwezigheid van een laan aan de noord- en zuidzijde van het perceel (nr. 6 en 7; afb. 2)?
- Is vanuit de archeologie bewijslast te leveren voor de aanwezigheid van een kade aan de oostzijde van de Trompenburg (nr. 8; afb. 2)?
- Is vanuit de archeologie bewijslast te leveren voor de aanwezigheid van een brughoofd/kade aan de noordzijde van de Trompenburg (nr. 9; afb. 2)?
- Is vanuit de archeologie bewijslast te leveren voor de aanwezigheid van een watergang aan de oostzijde van het perceel (nr. 10; afb. 2)?

Indien er archeologische, bouwhistorische en/of cultuurhistorische waarden aanwezig zijn:

- In welke mate worden deze waarden verstoord door realisatie van de geplande bodemingreep?
- Hoe kan deze verstoring door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?

Indien de archeologische, bouwhistorische en/of cultuurhistorische waarden niet kunnen worden behouden:

- Welke vorm van nader onderzoek is nodig om de aanwezigheid van archeologische waarden en hun omvang, ligging, aard en datering voldoende te kunnen bepalen om te komen tot een selectiebesluit?

3 Methodiek bureauonderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.2 Landbodems, protocol 4002 Bureauonderzoek.

Het bureauonderzoek bestaat uit de volgende elf processtappen:

1. Afbakenen plan- en onderzoeksgebied en vaststellen consequenties van mogelijk toekomstig gebruik;
2. Aanmelden onderzoek bij Archis;
3. Vermelden (en toepassen) overheidsbeleid;
4. Beschrijven huidig gebruik;

5. Beschrijven historische situatie en mogelijke verstoringen;
6. Beschrijven mogelijke aanwezigheid bouwhistorische waarden in de ondergrond;
7. Beschrijven bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden;
8. Opstellen gespecificeerde verwachting;
9. Opstellen standaardrapport bureauonderzoek;
10. Afmelden onderzoek bij Archis: overdracht onderzoeksgegevens;
11. Aanleveren digitale gegevens bij e-Depot.

De processtappen 1 tot en met 7 leveren gegevens op basis waarvan processtap 8, de gespecificeerde verwachting wordt opgesteld. De gespecificeerde verwachting kan worden beschouwd als een belangrijke conclusie van het bureauonderzoek, omdat hierin wordt aangegeven of, en zo ja, welke archeologische waarden worden verwacht, indien relevant weergegeven op een kaart.

De resultaten van processtappen 1 tot en met 8 worden behandeld in de paragrafen 3.1 tot en met 3.5. Processtap 9 resulteert in het voorliggende rapport. De processtappen 10 en 11 hebben betrekking op het voor derden openbaar maken van de resultaten van het bureauonderzoek bij onder meer Archis en het e-Depot.

Ter onderbouwing van dit onderzoek is een bezoek gebracht aan de bibliotheek van de Rijksdienst Cultureel Erfgoed op maandag 8 november 2010.

4 Resultaten bureauonderzoek

4.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik

Het plangebied ligt aan het Zuidereinde te 's-Graveland (gemeente Wijdemeren) en maakt deel uit van een groter complex genaamd buitenplaats Trompenburg. Buitenplaats Trompenburg heeft een oppervlakte van ca. 23 ha. Het onderhavige plangebied betreft het westelijke deel van buitenplaats Trompenburg en heeft een oppervlakte van ca. 7 ha. De exacte locatie is weergegeven in afbeeldingen 1 en 2.

Van het plangebied zelf zijn onvoldoende archeologische en aardkundige gegevens beschikbaar om een uitspraak te kunnen doen over de archeologische verwachting. Daarom zijn tevens gegevens betrokken uit de directe omgeving, waarmee het onderzoeksgebied kan worden gedefinieerd als het gebied binnen een straal van circa 500 m rondom het plangebied. Hierbij zijn gegevens betrokken waar vergelijkbare geo(morfo)logische en bodemkundige omstandigheden heersen als in het plangebied.

In het plangebied is herstel en/of renovatie van de terreinaanleg van de buitenplaats Trompenburg gepland. Hierbij zullen in een gebied met een oppervlakte van ca. 7 ha verschillende bodemingrepen plaatsvinden.

De consequentie van de voorgenomen ingrepen is dat eventuele waardevolle archeologische resten en cultuurhistorische en bouwhistorische waarden in de ondergrond worden aangetast.

4.2 Beschrijving huidig gebruik

Het gehele terrein heeft de vorm van een smalle rechthoekige strook (ca. 150 x 1250 m) van ca. 23 ha en wordt aan alle zijden begrensd door watergangen. Aan de westzijde op deze strook ligt het landhuis, omgeven door een grote, rechthoekige vijver met twee eilanden aan weerszijden van het huis. Ten oosten van het huis ligt een park met opgaande bomen, een ronde vijver, een tuinmanswoning en enkele kleinere bijgebouwen. Grenzend aan het park ligt aan de noordoostzijde een rechthoekige moestuin in een verder vrij open weidegebied. De openheid wordt enkel doorbroken door een circa honderd meter naar het oosten gelegen, rechte eikenlaan. Het begin van deze laan vormt in dit onderzoek de oostelijke begrenzing van het plangebied. Deze laan loopt verder door naar het oosten, in het Corversbos, onder de naam 'Trompenburgerlaan'. Het weiland wordt aan de noord- en zuidzijde begrensd door kavelsloten, die respectievelijk de Trompenburgervaart of Boerensloot en de Noordsloot worden genoemd. De langgerekte kavel is op meerdere plaatsen opgedeeld door dwarssloten. De meest westelijke dwarssloten markeren de oorspronkelijke grens van het park, de twee meest oostelijke vormen de grenzen van het Landgoed Trompenburg.

Het huis wordt momenteel gebruikt als dependance van het Rijksmuseum in Amsterdam. Het huis en de tuinmanswoning worden inclusief park en moestuin onderverhuurd. De weilanden ten oosten van het park en aan weerszijden van de Trompenburgerlaan worden verpacht.¹

¹ Blok 2010.

Ten behoeve van het onderzoek is een KLIC-melding gedaan (meldingsnr. 10O028012). Op basis hiervan is gebleken dat er in het plangebied een riolering onder druk aanwezig is. Het begin van deze riolering ligt op de noordoosthoek van het hoofdgebouw. Hiervandaan loopt deze richting de zuidwesthoek van de tuinmanswoning. Ter hoogte van de woning buigt de riolering af in noordelijke richting. Halverwege het weiland buigt de riolering onder een hoek van 45 graden af naar het noordwesten om in de sloot aan te sluiten op de hoofdriolering. Aan de zuidkant van de noordelijke toegangsweg loopt een laagspanningskabel. Daar waar de weg een bocht naar rechts maakt splitst de kabel zich in tweeën. Het eerste deel gaat naar links richting de sloot. Het tweede deel gaat naar rechts en ligt in het hart van de weg. Halverwege de tuinmanswoning loopt een aansluiting naar de gevel. Het overige deel loopt door en ter hoogte van de Trompenburg maakt de kabel een knik van 90 graden en sluit deze aan op de entree. De dieptes waarop de riolering en de laagspanningskabel onder maaiveld liggen zijn op basis van deze gegevens niet bekend.

4.3 Beschrijving van de historische situatie en mogelijke verstoringen

De historische situatie is op verschillende kaarten als volgt (zie afb. 3 t/m 31):

Bron	Historische situatie
Bondsatus uit 1625 (afb. 3) ²	woeste gronden
Danckersen de Rij uit 1636 (afb. 4) ³	Percelering aangebracht in de woeste gronden
Roy uit 1676 (afb. 5) ⁴	Hoofdwoning afgebeeld met de naam Tromp ernaast
Roy uit 1696 (afb. 6) ⁵	Hoofdwoning afgebeeld met daaromheen een geometrische tuin
Aquarel (vogelvlucht) uit 1704 (afb. 7) ⁶	Woonhuis met daarachter een geometrische tuin
Schenk uit 1706 (afb. 8) ⁷	Aan de westkant is de hoofdwoning met een geometrische tuin afgebeeld. Aan de noord- en zuidkant zijn tegen de perceelsgrens twee bouwblokken getekend. Aan de oostkant lijkt een boomgaard te zijn ingetekend met in het noorden een bouwblok.
Broekhuysen uit 1709 (afb. 9) ⁸	Het woonhuis is hierop weergegeven met daarachter twee symmetrische vlakken. Het woonhuis is omgeven door een waterpartij. Aan de noord, west en zuidzijde van het water bevindt zich land.
Schenk uit 1710 (afb. 10) ⁹	Identiek aan de kaart van Schenk uit 1706
Schenk uit 1720 (afb. 11) ¹⁰	Identiek aan de kaart van Schenk uit 1706 en 1710
Mortier uit 1721 (afb. 12) ¹¹	Woonhuis weergegeven
Walraven uit 1723 (afb. 13) ¹²	Het woonhuis is hierop weergegeven met daarachter twee rechthoekige vlakken. Het woonhuis is aan de noord-, west-, en oostzijde begrensd door een waterpartij met vierkante (?) belijningen. Aan de zuidzijde lijkt het woonhuis aan land te grenzen.
Post uit 1725 (afb. 14) ¹³	Hoofdwoning afgebeeld met daaromheen een geometrische tuin. In het westen van het plangebied is een boerderij afgebeeld.
Nieuwe caerte van Goijlandt uit 1734 (afb. 15) ¹⁴	Hoofdwoning afgebeeld met daaromheen een geometrische tuin. In het westen van het plangebied is een boerderij afgebeeld.
Ottens uit 1735 (afb. 16) ¹⁵	Hoofdwoning afgebeeld met daaromheen een geometrische tuin. In het westen van het plangebied is een boerderij afgebeeld.
Codet uit 1749 (afb. 17) ¹⁶	Hoofdwoning en boerderij afgebeeld, de tuin is niet weergegeven
Tirion uit 1750 (afb. 18) ¹⁷	Hoofdwoning en boerderij afgebeeld, de tuin is niet weergegeven
Ketelaars uit 1769 (afb. 19) ¹⁸	Hoofdwoning met daaromheen een waterpartij. Ten oosten van de woning is de boerderij gesitueerd. Ten noorden en ten zuiden van de hoofdwoning, tegen de perceelsgrenzen aan, zijn vier gebouwen ingetekend. Vanaf de hoofdwoning loopt in oostelijke richting een pad, op de locatie van de huidige laan. ook wel de 'Trompenburgerlaan' genoemd. Op het terrein zijn bomen gesitueerd.

² Bondsatus 1625.

³ Danckersen de Rij 1636.

⁴ Roy 1676.

⁵ Roy 1696.

⁶ Schenk 1706.

⁷ Ibid.

⁸ Broekhuysen 1709.

⁹ Schenk 1710.

¹⁰ Schenk 1720.

¹¹ Mortier 1721.

¹² Walraven 1723.

¹³ Post 1725.

¹⁴ Nieuwe caerte van Goijlandt 1734.

¹⁵ Ottens 1735.

¹⁶ Codet 1749.

¹⁷ Tirion 1750.

¹⁸ Ketelaars 1769.

Bron	Historische situatie
Leeuwen uit 1811 (afb. 20) ¹⁹	Woonhuis is omgeven door water waarbij de waterpartij aan de oostzijde een afgeronde begrenzing heeft. In de waterpartij zijn aan weerszijde van de woning twee eilanden gelegen. In het noordoosten is een tuin weergegeven. In het zuidoosten is een boerderij met stal en tuin weergegeven. Vanaf het woonhuis loopt naar het oosten de zogenoemde Trompenburgerlaan.
Kadastrale minuut uit 1825 (afb. 21) ²⁰	Het plangebied is in eigendom van de heer C. van IJsseldijk uit Amsterdam. Het hoofdgebouw is omgeven door water. Deze waterpartij heeft aan de oostzijde een uitsparing. Het hoofdgebouw is te bereiken via een brug. (In afb. en in tabel 2 is een weergave gegeven van de kadastrale kaart met de gebruiksfuncties).
Perk uit 1843 (afb. 22) ²¹	Woonhuis is omgeven door water. Het woonhuis is via een brug te bereiken. In de waterpartij zijn aan weerszijden van de woning twee eilanden gelegen. In het noordoosten is een moestuin met schuur weergegeven. In het zuidoosten is een boerderij met stal en tuin weergegeven. Vanaf het woonhuis loopt naar het oosten de Trompenburgerlaan. Het overige deel van de tuin is beplant met bomen (hier is geen structuur in te ontdekken)
Motz uit 1849 (afb. 23) ²²	Woonhuis is omgeven door water waarbij de waterpartij aan de oostzijde een uitsparing heeft. Het woonhuis is via een brug te bereiken. In de waterpartij zijn aan weerszijde van de woning twee eilanden gelegen. In het noordoosten is een moestuin met schuur weergegeven. In het zuidoosten is een boerderij met stal en boomgaard weergegeven. Vanaf het woonhuis loopt naar het oosten de Trompenburgerlaan. In de tuin zijn stippellijnen aangegeven die duiden op een landschappelijke aanleg. Aan de noordzijde van het plangebied is een laan weergegeven die west-oost georiënteerd is.
Bonnekaart uit 1850 (afb. 24) ²³	Woonhuis is omgeven door water waarbij de waterpartij aan de oostzijde een uitsparing heeft. Het woonhuis is via een brug te bereiken. In de waterpartij zijn aan weerszijde van de woning twee eilanden gelegen. In het noordoosten is een moestuin met schuur weergegeven. In het zuidoosten is een boerderij met stal en boomgaard weergegeven. Vanaf het woonhuis loopt naar het oosten de Trompenburgerlaan. In de tuin zijn willekeurig verspreid bomen ingetekend wat duidt op een landschappelijke aanleg. Aan de noordzijde van het plangebied is een laan weergegeven die west-oost georiënteerd is.
Bonnekaart uit 1872 (afb. 25) ²⁴	Idem als hierboven. Echter het noordelijke eiland is geen eiland meer. Het water tussen het eiland en de noordelijke toegangsweg is gedempt. Tevens wordt een woning (nieuwe tuinmanswoning) met bijgebouw weergegeven op circa 50 m ten noordoosten van het hoofdgebouw.
Bonnekaart uit 1881 (afb. 26) ²⁵	Idem als hierboven. De waterpartij rondom de woning is geheel gedempt. Er is een duidelijke toegangsweg naar de tuinmanswoning. Tevens is er een weg weergegeven die vanaf de ingang van het hoofdgebouw naar het oosten loopt. Op de oostelijke grens van het plangebied is een greppel weergegeven.
Bonnekaarten uit 1890, 1898, 1900 en 1903 (afb. 27) ²⁶	Ten zuiden, westen en noorden van het hoofdgebouw is een waterpartij aanwezig in de vorm van een U. Het noordelijke eiland is weer als eiland weergegeven door dat er een watergang gegraven is tussen het eiland en de noordelijke toegangsweg. In het noordoosten van het plangebied zijn twee bijgebouwen gebouwd.
Bonnekaarten uit 1905, 1911, 1922 en 1926 (afb. 28) ²⁷	De watergang tussen het noordereiland en de noordelijke toegangsweg is weer gedempt. Tevens is de boerderij in het zuidoostelijke deel van het plangebied niet meer aanwezig.
Topografische kaart uit 1950 (afb. 29) ²⁸	De waterpartij rondom het hoofdgebouw is gedempt. De schuur die aan de nieuwe tuinmanswoning grensde wordt niet meer weergegeven. De bijgebouwen die zich in het noordoosten van het

¹⁹ Leeuwen 1811.

²⁰ <http://www.watwaswaar.nl>

²¹ Perk 1843.

²² Motz 1849.

²³ Bureau Militaire Verkenningen 1850.

²⁴ Bureau Militaire Verkenningen 1872.

²⁵ Bureau Militaire Verkenningen 1881.

²⁶ Bureau Militaire Verkenningen 1890, 1898, 1900 en 1903.

²⁷ Bureau Militaire Verkenningen 1905, 1911, 1922 en 1926.

²⁸ Topografische Dienst Nederland 1950.

Bron	Historische situatie
Topografische kaart uit 1960 (afb. 30) ²⁹	plangebied bevonden worden niet meer afgebeeld. De greppel ten oosten van het plangebied wordt niet meer weergegeven. De waterpartij rondom het hoofdgebouw is ten zuiden, westen en noorden weer open gegraven. Vlak voor het hoofdgebouw is een ronde oprijlaan weergegeven.
Topografische kaart uit 1970, 1981, 1988 en 1992 (afb. 31) ³⁰	Het noorder- en zuidereiland zijn weer aanwezig in het plangebied. In de tuin zijn brede paden ingetekend die een landschappelijk karakter hebben.

Het plangebied maakt onderdeel uit van het gebied dat later de naam 's-Graveland zou krijgen en ligt op de overgang van het Hollands-Utrechtse laagveengebied en de hogere Gooise zandgronden. In 1625 werd de 's-Gravelandse polder ontgonnen. Het doel van de ontginning was enerzijds zand te winnen voor de uitbreiding van Amsterdam, anderzijds het gebied geschikt te maken voor de dan zeer profijtelijke landbouw en voor de stichting van een reeks buitenplaatsen. In eerste instantie werden de hogere zandgronden afgegraven die ten het oosten van het plangebied liggen nabij Hilversum. Later werden de lagere zandgrond afgegraven waarbij het veen werd verwijderd. Voor het vervoer van zand werd een stelstel van zandvaarten gegraven. Na het afgraven van de zandgronden werden ze met stadsafval bemest, daardoor ontstond een 35 tot 50 cm dikke humushoudende bovengrond. Door de egalisatie van de gronden ontstond een hoogteverschil van ca. 2 à 3 meter ten opzichte van de niet afgegraven gronden. Dit hoogteverschil is tot op heden nog zichtbaar in het landschap. Door de ontginning van het zand was op de overgang van het heidegebied (Hilversum) en het laagveengebied ('s-Gravelandse Vaart) een rechthoekig gebied ontstaan. Het terrein werd vermoedelijk opgemeten door mr. Nicolaus Bonifacius van Parsijn, een landmeter uit Naarden. Hij liet het terrein, door een stelsel van evenwijdige afwateringsgangen, gericht op de 's-Gravelandse Vaart, in 27 relatief smalle, maar zeer lange kavels opdelen. De kavels werden van noord naar zuid genummerd en met 'scheislotten' van elkaar gescheiden.

De Trompenburg ligt op kavelnummer 20. Deze percelering is ontstaan tussen 1625 en 1636. In 1654 is op het perceel door dr. Joan van Hellefont de buitenplaats gesticht. Bij zijn overlijden in 1665 liet hij het geheel na aan zijn vrouw Margaretha van Raephorst. Zij hertrouwde met admiraal Cornelis Tromp, aan wie de tegenwoordige naam van de buitenplaats is ontleend. Tijdens de Franse inval van 1672-1673 werd het huis geplunderd en vervolgens in brand gestoken, waarna Tromp en zijn vrouw een geheel nieuw huis lieten bouwen.

Op een aquarel uit 1704 is een vogelvluchtperspectief weergegeven van de Trompenburg met daaromheen een geometrische tuin. Tot 1735 wordt op diverse kaarten een geometrische tuin weergegeven. De tuin wordt op het kaartmateriaal echter anders weergegeven dan op het aquarel.

Hieronder volgt, op basis van het geraadpleegde kaartmateriaal, een samenvatting van de veranderingen die elk onderdeel van het landgoed in de loop der eeuwen heeft doorgemaakt.

De Trompenburg

Op kaartmateriaal vanaf 1676 tot heden wordt de woning de Trompenburg weergegeven.

Woningen noord- en zuidzijde van de Trompenburg

Vanaf 1706 zijn op diverse kaarten direct ten noorden en zuiden van de Trompenburg bouwblokken afgebeeld. Vanaf 1850 worden deze bouwblokken niet meer weergegeven. In de rapportage van bureau BBA wordt de zuidwoning op de aquarel uit 1704 als tuinmanswoning geïnterpreteerd.³¹

Boerderij en voormalige tuinmanswoning

Vanaf 1723 wordt in het oosten van het plangebied een boerderij weergegeven. Tot 1903 wordt deze boerderij op verschillende kaarten weergegeven. Op de topografische kaart uit 1905 is de boerderij met de bijbehorende stallen niet meer afgebeeld.

Hieronder volgt een citaat uit het rapport van BBA:³²

In het rapport wordt vermeldt dat de boerderij waarschijnlijk het eerste gebouw op perceel 20 was, en vóór 1640 moet zijn gesticht om aan de ontginningsvoorwaarden ('Cavel Conditien') te voldoen. Het in 1657 aangegeven 'bouhuys' is hoogstwaarschijnlijk een voorganger van de boerderij die aan het einde van de 19^e eeuw is afgebrand en verdwenen. Waarschijnlijk is er in de 19^e eeuw wel sprake van een

²⁹ Topografische Dienst Nederland 1960.

³⁰ Topografische Dienst Nederland 1970, 1981, 1988 en 1992.

³¹ Olde Meierink 2001.

³² Ibid.

nieuwe boerderij, aangezien de locatie op de kadastrale kaart van 1832 ca. 15 m noordelijker ligt dan de locatie op aquarel van 1704. Een tweede gebouw op kavel 20, waarvan in 1657 sprake is, was vermoedelijk een tuinmanswoning. De precieze locatie van dit tuinmanshuis is onbekend. Op de aquarel uit 1704 wordt echter melding gemaakt dat het woonblok ten zuiden van de Trompenburg de tuinmanswoning is.

Waterpartij en eilanden

Vanaf 1696 wordt er een waterpartij weergegeven rondom de Trompenburg in de vorm van een ruit. Op een afbeelding uit 1709 wordt de Trompenburg geheel omsloten door een waterpartij met rechthoekige vormen. Vanaf 1811 worden er in de waterpartij eilanden weergegeven. Op de kaart uit 1811 hebben de eilanden een langwerpige vorm met afgeronde hoeken. Ook de oostgrens van de waterpartij heeft een paraboolachtige vorm. Op kaartmateriaal uit 1825 heeft de waterpartij een geometrische vorm waarbij aan de oostzijde van de Trompenburg een uitsparing aanwezig is. Om vanaf de tuin naar de entree van de Trompenburg te komen is er een brug aangelegd. Op dezelfde kaart is in de oostelijke begrenzing van de waterpartij een uitsparing te zien. Waarschijnlijk is dit een kade. Deze kade kan als doel gehad hebben om als fundering van de brug te dienen en om de geometrische lijnen te realiseren van de waterpartij. In 1872 is weergegeven dat de gehele waterpartij gedempt is. In de eeuw die hierop volgt is de waterpartij een aantal keer open gegraven en weer gedempt. In de jaren '60 van de 20^e eeuw is de waterpartij weer aangelegd en zijn de eilanden ook weer in ere hersteld. De waterpartij aan de oostkant van de Trompenburg is vanaf 1872 gedempt. Vanaf 1970 wordt de vijver naar het oosten uitgebreid. Ter hoogte van de entree van de Trompenburg blijft een aarden wal gehandhaafd.

Boomgaard

Op kaartmateriaal vanaf 1706 wordt in het oostelijk deel van het plangebied een blok aangegeven met daarin gestructureerde aanplant van bomen. Naar alle waarschijnlijkheid betreft het hier een boomgaard. Vanaf 1720 wordt deze aanplant niet meer weergegeven op kaartmateriaal. Op een aantal kaarten wordt weergegeven dat er waarschijnlijk bomen in dit deel zijn aangeplant met een landschappelijk karakter (1769, 1843, 1849 en 1850). In andere jaren wordt op deze locatie niks weergegeven.

Nieuwe tuinmanswoning

Vanaf 1872 tot heden is op circa 50 m ten noordoosten van het hoofdgebouw een woning met schuur weergegeven. Het betreft hier de nieuwe tuinmanswoning. Op kaartmateriaal vanaf 1850 wordt de schuur die grenst aan de tuinmanswoning niet meer weergegeven.

4.4 Beschrijving van bekende archeologische, ondergrondse bouwhistorische en aardwetenschappelijke waarden

De volgende aardwetenschappelijke informatie is bekend van het plangebied:

Bron	Informatie
Geologie ³³	Formatie van Bostel, Laagpakket van Wierden (noordwesten), overige deel: Formatie van Drente, Laagpakket van Schaarsbergen, afgedekt door Laagpakket van Wierden dunner dan 2 m.
Geomorfologie ³⁴	Dekzandvlakte (verspoeld) (2M9); het plangebied is aan de noord-, oost en zuidzijde begrenst door gegraven watergangen.
Bodemkunde ³⁵	grotendeels: podzolgronden, humuspodzolgronden, laarpodzolgronden, leemarm en zwak lemig fijn zand (cHn21), grondwatertrap IV (gemiddeld hoogst grondwaterstand > 40 cm -mv en gemiddeld laagste grondwaterstand 80-120 cm -mv); zuidoosthoek: Kalkloze zandgronden, eerdgronden, gooreerdgronden, leemarm en zwak lemig fijn zand (pZn21) afgegraven, grondwatertrapgrondwatertrap IV (gemiddeld hoogste grondwaterstand > 40 cm -mv en gemiddeld laagste grondwaterstand 80-120 cm -mv)
AHN (Actueel Hoogtebestand Nederland) ³⁶	Maaiveldhoogte varieert tussen 0,5 m -NAP en 2,0 m +NAP

Het materiaal, waaruit de gronden in het plangebied bestaan, is afgezet in het Pleistoceen. Het Pleistoceen begon ongeveer 2,4 miljoen jaar geleden en duurde tot het begin van het Holoceen, ongeveer 10.000 jaar geleden. De regio rond het plangebied is gevormd in het Saalien en het

³³ Mulder, *et al.* 2003.

³⁴ Ten Cate, *et al.* 1975.

³⁵ Stichting voor Bodemkartering 1969.

³⁶ <http://www.ahn.nl>

Weichselien, de voorlaatste en de laatste ijstijd (300.000-9.000 v. Chr.). In het Saalien raakte een deel van Nederland bedekt met landijs. Het ijs stuwde de aanwezige grindhoudende, grofzandige rivierafzettingen op tot langwerpige heuvels, zogenaamde stuwwallen. Deze worden in een kleine oppervlakte in de omgeving van Hilversum aangetroffen. Ze bestaan uit middenpleistocene afzettingen van de Rijn en de Maas en uit gestuwde fluvioglaciale pakketten (Formatie van Drente). Het materiaal is hoofdzakelijk grindrijk, fijn en grof zand dat door het landijs is opgestuwd.

Het plangebied ligt ten westen van de stuwwal van Hilversum. Hier liggen de fluvioperiglaciale afzettingen (Formatie van Drente) en dekzand (Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden). De fluvioperiglaciale afzettingen vormen een strook van ongeveer 1 km breedte en duiken verder westwaarts onder jongere sedimenten weg. De fluvioperiglaciale afzettingen bestaan uit gelaagd, grindhoudend, grof zand dat door smeltwater aan de buitenzijde van de stuwwallen is afgezet. Verreweg het grootste deel van de pleistocene afzettingen in dit gebied is in het Weichselien (50.000 - 9.000 v. Chr.) afgezet en bestaat uit door wind afgezet dekzand (Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden). Het wordt ten westen van de stuwwallen in een enkele kilometers brede strook aan het oppervlak aangetroffen. Verder naar het westen toe duiken deze afzettingen geleidelijk weg onder jongere afzettingen. De bovengrond in het plangebied bestaat uit deze dekzandafzettingen. In het westelijke deel van het plangebied kunnen ondieper dan 2,0 m -mv fluvioperiglaciale afzettingen van de Formatie van Drente aangetroffen worden. In de dekzandafzettingen die aan het oppervlak liggen zijn overwegend humuspodzolgronden ontwikkeld.

In het overgrote deel van het plangebied komen volgens de bodemkaart laarpodzolgronden voor. Laarpodzolgronden zijn humuspodzolgronden met een A1-horizont die tussen de 30 en 50 cm dik is. De laarpodzolgronden komen over het gehele pleistoceen verspreid tamelijk veel voor. Het zijn vaak de zogenaamde oudere ontginningen op het zand, die door pluggenbemesting een matig dikke A-horizont hebben gekregen. In de zuidoosthoek van het plangebied komen volgens de bodemkaart vergraven gooreerdgronden voor. De gooreerdgronden hebben een A-horizont dunner dan 50 cm.³⁷

In de 18^e en 19^e eeuw heeft men op vrij grote schaal de hoge zandgronden tussen 's-Graveland en het Gooi afgegraven. Het zandafgraven was in de vorige eeuwen een belangrijke bedrijvigheid, die aan vele inwoners van 's-Graveland werk verschaftte.³⁸ Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) is te zien dat het terrein ten oosten van het plangebied naar alle waarschijnlijkheid is afgegraven ten behoeve van zandwinning. Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) is te zien dat het noordoosten van het plangebied naar alle waarschijnlijkheid is afgegraven ten behoeve van zandwinning. Het maaiveld ligt hier ca. 80 cm lager dan het maaiveld in het overige deel van het plangebied.

Het terrein van Trompenburg ligt volgens het Actueel Hoogtebestand Nederland op ca. 0,5 m +NAP. Het wateroppervlak van de vijvers ligt op ongeveer 0,0 m +NAP. Het Zuidereinde ligt als een kade op ca. 0,8 m +NAP, de eilanden op ca. 0,5 m +NAP. De tuin loopt naar de kavelsloten aan de noord- en zuidzijde af van ca. 1,4m +NAP op het hoogste deel rond de kom tot ca. 0,5m +NAP in de weilanden. De ronde kom is het laagste punt in het park: ca. -0,5m NAP. De zone ten oosten van het park, waar de moestuin ligt, varieert tussen de 1,0 en 2,0m +NAP. De locatie waar de boerderij stond, ligt op ca. 1,0m +NAP, terwijl het weiland ten noorden hiervan een hoogte van ca. 0,4m +NAP kent. Verder bevinden zich hier plaatselijk kleinschalige hoogteverschillen. De Trompenburgerlaan heeft een hoogte van ca. 0,5-0,7m +NAP en de weilanden aan weerszijden liggen tussen de 0,3 en 0,5m +NAP. In het Trompenveld liggen de weilandpercelen lager: op ca. 0,2-0,3m +NAP.³⁹

In het plangebied zijn de volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld:

Bron	Omschrijving
Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW)	lage indicatieve archeologische waarde
Cultuurhistorische waardenkaart provincie Noord-Holland	Bouwhistorisch vlak van zeer hoge waarde Historische dorpskern direct ten noorden van het plangebied Historisch geografisch vlak van zeer hoge waarde
KennisInfrastructuur CultuurHistorie (KICH)	Rijksmonument 522880, 522881 & 522882
Archeologische Monumenten Kaart (AMK)	geen
waarnemingen ARCHISII (Archeologisch Informatie Systeem)	geen
vondstmeldingen ARCHISII	geen
onderzoeksmeldingen ARCHISII	geen

³⁷ Bakker & Schelling 1989.

³⁸ Kloosterhuis 1956.

³⁹ Blok 2010.

De ligging van deze waarden is weergegeven in afb. 32.

Volgens de Cultuurhistorische waardenkaart van Noord-Holland bevindt het plangebied zich in een bouwhistorisch en historisch geografisch vlak van zeer hoge waarde. De reden voor deze waardering is de aanwezigheid van een concentratie van historische buitenplaatsen en landgoederen. Het gebied vertoont een grote ruimtelijke samenhang en is redelijk gaaf.

De historische dorpskern van 's Graveland grenst aan het noorden van het plangebied. Deze begrenzing is gebaseerd op historische kaarten van halverwege de 19^e eeuw.⁴⁰

Binnen de historische buitenplaats Trompenburg bevinden zich drie Rijksmonumenten. Tot het complex behoren het hoofdhuis⁴¹, de nieuwe tuinmanswoning⁴² en de parkaanleg⁴³. De historische buitenplaats Trompenburg als complex wordt van belang geacht vanwege de herinnering aan de stichter Cornelis Tromp. De nagenoeg gave architectuur van het exterieur en het interieur van het hoofdhuis en de eveneens nagenoeg gaaf bewaarde aanleg van het park, geven dit complex een oorspronkelijk en uniek karakter. Met betrekking tot het park wordt gesteld dat deze van belang is als feitelijk zeer gaaf bewaarde formele aanleg (17^e en 18^e eeuw), zowel op hoofdlijnen als grotendeels nog in detail, met een minimale aanpassing in landschappelijke stijl. Als zodanig vormt deze een goede eenheid met het hoofdhuis.⁴⁴

4.5 Gespecificeerde verwachting (LS05)

In de ondergrond van het plangebied kunnen archeologische resten voorkomen uit alle archeologische perioden. In het noordoosten van het plangebied geldt voor resten uit de periode tot de Nieuwe tijd een lage verwachting, dit vanwege de ligging in een gebied waar in de 18^e en 19^e eeuw zand is afgegraven ten behoeve van de uitbreiding van Amsterdam.

Voor het overige deel van het plangebied geldt voor resten uit de periode tot de Nieuwe tijd een middelhoge verwachting, dit vanwege de ligging in een gebied waar vanaf de 17^e eeuw verschillende bodembedreigende activiteiten hebben plaatsgevonden zoals de aanleg van een woning, een waterpartij en een park.

Voor resten uit de Nieuwe tijd geldt een hoge verwachting. In het plangebied bevindt zich namelijk de woning Trompenburg en de daarbij behorende tuin, waarvan de oorsprong teruggaat tot in de 17^e eeuw. De te verwachten archeologische sporen bevinden zich vaak reeds binnen enkele decimeters onder het maaiveld. Ze bestaan onder andere uit fundamente van huizen (ten noorden, zuiden en oosten van de Trompenburg in de vorm van voormalige portierswoningen en boerderij), schuren en/of bijgebouwen (grenzend aan de huidige tuinmanswoning en boerderij) en kades (op enkele meters ten oosten van de entree van de Trompenburg), ophogingen/afvalkuilen/waterputten (nabij de portierswoningen, boerderij en huidige tuinmanswoning), slootvullingen, gebruiksvoorwerpen, gereedschappen en beerputten. Beerputten zijn structuren waar menselijke fecaliën in werden opgevangen (rioolfunctie), maar ze werden vooral gebruikt om huishoudelijk afval in te werpen. Beerputten zijn vanaf de 13^e eeuw tot en met de 20^e eeuw in gebruik geweest en zijn archeologisch gezien belangwekkende structuren. Dit komt omdat beerputten en het vondstmateriaal veelzijdige onderzoeksmogelijkheden bieden.

5 Conclusies

De in de Inleiding gestelde onderzoeksvragen kunnen op basis van de bereikte resultaten als volgt worden beantwoord:

Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig en, zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard, datering en waardstelling hiervan?

In het plangebied kunnen vanaf het maaiveld resten uit de Nieuwe tijd aangetroffen worden. Voor deze waarden geldt een hoge verwachting. In het plangebied bevindt zich namelijk de woning Trompenburg en de daarbij behorende tuin, waarvan de oorsprong teruggaat tot in de 17^e eeuw. De verwachte resten zullen voornamelijk bestaan uit funderingen van gebouwen, kades, ophogingen, afvalkuilen, waterputten en beerputten.

In het plangebied (behalve noordoostelijke deel) geldt voor resten uit de periode tot de Nieuwe tijd een middelhoge verwachting, dit vanwege de ligging in een gebied waar vanaf de 17^e eeuw verschillende bodembedreigende activiteiten plaatsgevonden zoals de aanleg van een woning, een waterpartij en een park.

⁴⁰ <http://geo.noord-holland.nl/chw/start.asp?mapsize=684>

⁴¹ monumentnummer 522880.

⁴² monumentnummer 522882.

⁴³ monumentnummer 522881.

⁴⁴ <http://www.kich.nl>

Aanvullende onderzoeksvragen Rijksgebouwendienst:

- Is vanuit de archeologie bewijslast te leveren voor de aanwezigheid van twee portiershuisjes ten noorden en zuiden van de Trompenburg (nr. 1 en 2; afb. 2)?

Op diverse geraadpleegde kaarten worden vanaf 1706 op diverse kaarten ten noorden en zuiden van de Trompenburg bouwblokken afgebeeld, die mogelijk de portiershuisjes voorstellen. Vanaf 1850 worden deze bouwblokken niet meer weergegeven. In de rapportage van bureau BBA wordt de zuidwoning op de aquarel uit 1704 als tuinmanswoning geïnterpreteerd.⁴⁵

- Is vanuit de archeologie bewijslast te leveren voor de vermeende oorspronkelijke integrale geometrische tuinaanleg in de 17^e eeuw (nr. 3; afb. 2) en is deze nog aanwezig in het bodemarchief?

Op basis van dit onderzoek is geen bewijslast te leveren voor de vermeende oorspronkelijke integrale geometrische tuinaanleg in de 17^e eeuw zoals deze is weergegeven op de aquarel uit 1704. Op kaartmateriaal vanaf 1696 tot en met 1735 wordt weliswaar een geometrische tuin afgebeeld, maar deze komt niet overeen met de impressie op de aquarel uit 1704. De kans dat archeologisch onderzoek ter plaatse, in de vorm van proefsleuven, uitsluitsel kan geven over het bestaan van een geometrische tuininrichting wordt gering geacht.

Mocht de geometrische tuinaanleg een feit zijn, dan zullen de grondsporen die bij de aanleg van deze tuin ontstaan zijn, gezien de bodemverstorende ingrepen van latere data (aanleg landschappelijke tuin), verstoord of niet meer aanwezig zijn.

- Is vanuit de archeologie bewijslast te leveren voor de aanwezigheid van de boomgaard (nr. 4) en boerderij (nr. 5; afb. 2)?

Op kaartmateriaal vanaf 1706 wordt in het oostelijk deel van het plangebied een blok aangegeven met daarin gestructureerde aanplant van bomen. Naar alle waarschijnlijkheid betreft het hier een boomgaard. Vanaf 1720 wordt deze aanplant niet meer weergegeven op kaartmateriaal. Op een aantal kaarten wordt weergegeven dat er waarschijnlijk bomen in dit deel zijn aangeplant met een landschappelijk karakter (1769, 1843, 1849 en 1850). Op later kaartmateriaal wordt op deze locatie niets weergegeven (nr. 4; afb. 2). Wel is er sprake van een boomgaard ten zuidoosten van de boerderij (nr. 5; afb. 2) die vanaf 1723 op divers kaartmateriaal wordt weergegeven. Vanaf 1905 wordt deze boerderij niet meer weergegeven. In het rapport dat is opgesteld door bureau BBA wordt vermeld dat de boerderij waarschijnlijk het eerste gebouw op perceel 20 was en voor 1640 moet zijn gesticht om aan de ontginningsvoorwaarden ('Cavel Conditien') te voldoen. Het in 1657 aangegeven 'bouhuys' is hoogstwaarschijnlijk een voorganger van de boerderij die aan het einde van de 19^e eeuw is afgebrand en gesloopt.

- Tijdens ecologisch onderzoek is een aantal vondsten gedaan, vermoedelijk uit de Bronstijd. Waren dit toevalstreffers of kan hier sprake zijn van een nederzetting?

P.M. tot op heden geen informatie over bekend.

Op basis van dit bureauonderzoek wordt de kans klein geacht op het aantreffen van archeologische waarden uit de Bronstijd. Indien er toch sprake is van een nederzetting is de kans groot dat deze archeologische waarden verstoord zullen zijn door de latere aanleg van de bebouwing en het park.

Aanvullende onderzoeksvragen Karres en Brands:

- Is vanuit de archeologie bewijslast te leveren voor de aanwezigheid van een laan aan de noord en zuidzijde van het perceel (nr. 6 en 7; afb. 2)?

Op kaartmateriaal is te zien dat vanaf 1848 tot 1926 aan de noordzijde van het perceel parallel aan de perceelsgrens een weg getekend is. Het is mogelijk dat deze weg al aangelegd is ten tijde van de eerste bouwactiviteiten in de 17^e eeuw maar in onbruik is geraakt en deze in 1848 weer in gebruik is genomen. Op basis van dit onderzoek is geen bewijslast te leveren voor een laan aan de zuidzijde van het perceel.

- Is vanuit de archeologie bewijslast te leveren voor de aanwezigheid van een kade aan de oostzijde van de Trompenburg (nr. 8; afb. 2)?

Op kaartmateriaal uit 1825 is de waterpartij begrensd door geometrische lijnen waarbij aan de oostzijde van de Trompenburg een uitsparing aanwezig is. Om vanaf de tuin naar de entree van de Trompenburg

⁴⁵ Olde Meierink 2001.

te komen is er een brug aangelegd. Waarschijnlijk bestaat de oostelijke begrenzing van de waterpartij uit een kade. De kade kan als doel gehad hebben om als fundering van de brug te dienen en om de geometrische lijnen te realiseren van de waterpartij. In 1872 is weergegeven dat de gehele waterpartij gedempt is. In de eeuw die hierop volgt is de waterpartij een aantal keer open gegraven en weer gedempt, maar de uitsparing is niet meer te zien.

- Is vanuit de archeologie bewijslast te leveren voor de aanwezigheid van een brughoofd/kade aan de noordzijde van de Trompenburg (nr. 9; afb. 2)?

Op basis van dit onderzoek is geen bewijslast te leveren voor de aanwezigheid van een brughoofd/kade aan de noordzijde van de Trompenburg ter hoogte van de perceelsgrens.

- Is vanuit de archeologie bewijslast te leveren voor de aanwezigheid van een watergang aan de oostzijde van het perceel (nr. 10; afb. 2)?

Op kaartmateriaal uit 1881 tot 1926 is in het oostelijke deel van het plangebied een dunne zwarte lijn getekend die geïnterpreteerd wordt als een greppel. Uit dit kaartmateriaal is niet op te maken of het ook daadwerkelijk een watergang betreft.

In welke mate worden deze waarden verstoord door realisatie van de geplande bodemingreep?

De verwachte archeologische waarden kunnen in het plangebied binnen enkele decimeters vanaf het maaiveld verwacht worden. Bij activiteiten waarbij bodemverstoring optreedt worden deze waarden verstoord.

Hoe kan deze verstoring door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?

De verstoring kan beperkt worden door geen bodemverstorende activiteiten uit te voeren op de locaties waar historische elementen in het bodemarchief verwacht worden.

Indien de eventuele archeologische waarden niet kunnen worden behouden: welke vorm van nader onderzoek is nodig om de aanwezigheid van archeologische waarden en hun omvang, ligging, aard en datering voldoende te kunnen bepalen om te komen tot een selectiebesluit?

Om te kunnen bepalen in hoeverre de historische waarden bewaard zijn gebleven, is een archeologische opgraving nodig.

6 Aanbeveling

ADC ArcheoProjecten adviseert om de geconstateerde aanwezige bouwhistorische waarden nader te laten onderzoeken. Hieronder volgt een opsomming per onderdeel met daarbij omschreven het advies om het nader te onderzoeken:

Opsporen portiershuisjes (nr. 1 en 2; afb. 2), boerderij (nr. 5; afb. 2) en kade (nr. 8; afb. 2):

Aangezien het hier voornamelijk gaat om het opsporen van funderingen die een duidelijke herkenbare structuur hebben adviseert ADC ArcheoProjecten om met behulp van een grondradar de fundamente in kaart te brengen. Grondradar werkt met behulp van satellieten. Om een goed resultaat te krijgen is het van belang dat er weinig bestrating, begroeiing en kabels en leidingen op de locatie aanwezig is. Mocht het niet mogelijk zijn om met behulp van de grondradar de aanwezige fundamente in kaart te brengen dan adviseren wij om op de locaties waar fundamente verwacht worden een inventariserend veldonderzoek door middel van een proefsleuvenonderzoek uit te voeren.

Opsporen boomgaard (nr. 4; afb. 2):

Voor het opsporen van de boomgaard adviseert ADC ArcheoProjecten hetzelfde als in voorgenoemde alinea. Een boomgaard heeft een duidelijke structuur die met behulp van grondradar te zien is. Aangezien op de locatie waar de boomgaard verwacht wordt relatief gezien weinig activiteit heeft plaatsgevonden in het verleden is het mogelijk dat aanwezige grondsporen die duiden op een boomgaard nog intact zijn.

Opsporen watergang aan de oostzijde van het perceel (nr. 10; afb. 2):

Voor het opsporen van een eventuele watergang/greppel in het oosten van het plangebied adviseert ADC ArcheoProjecten om een inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek uit te voeren. Voor een reconstructie van de sloot dienen twee raaien boringen te worden verricht, die haaks op de verwachte sloot worden geplaatst. In dit stadium wordt verwacht, dat de

breedte van de voormalige sloot maximaal ca. 2,0 m bedraagt. Bij een onderlinge afstand van 1 m tussen de boringen in één raai komt dit neer op zes boringen per raai, voor alle drie de raaien dus 12 boringen. Teneinde het meer in detail te kunnen begrenzen van de voormalige sloot, is het (met name aan de randen ervan) nodig de boorafstand te verdichten tot 0,5 m.

Literatuur

- Bakker, H. de & J. Schelling**, 1989: *Systeem voor bodemclassificatie*. 2^e gewijzigde druk. Wageningen.
- Blok, E.**, 2010: *Cultuurhistorische analyse en waardering Trompenburg te 's-Graveland*. Wageningen projectnr. 5472).
- Bondsatus, N.H.**, 1625: *Caerte van gooylant en eenige aangrenzende plaetsen*. Bibliotheek Universiteit Leiden, Leiden.
- Broekhuysen, J. van**, 1709: *Caerte van Goijland*. Nationaal Archeif,
- Codet, I.**, 1749: *Oude kaarten uit de collectie Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht*.
- Danckersen de Rij, C.**, 1636: *Caerte van Goilandt van Hilversum tot Vreelandt en Naerden tot Weesp*. Noord-Hollandsarchief, Haarlem.
- Ketelaars, P.A.**, 1769: *Topografische kaart tussen de rivier de Lek bij Schoonhoven en Nieuwpoort en de Zuiderzee*. Algemeen Rijksarchief, Den Haag.
- Kloosterhuis, J.L.**, 1956: *Zandafgraving in het Gooi. Boor en spade XII, pag. 126-131.*
- Leeuwen, D.C. van**, 1811: *Verpondingskaart van 's-Graveland*. Rijksarchief provincie Noord-Holland, Haarlem.
- Mortier, C.**, 1721: *Carte nouvelle de la comte de hollande et de la seigneurie d'utrecht*. Universiteit Utrecht,
- Motz, L.J.S. von**, 1849: *Veldminuut*.
- Mulder, E.F.J. de, M.C. Geluk, I. Ritsema, W.E. Westerhof & Th.E. Wong** (red.), 2003: *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten (Geologie van Nederland deel 7).
- Nieuwe caerte van Goijlandt*. 1734: Algemeen Rijksarchief Den Haag,
- Olde Meierink, B.**, 2001: *Buitenplaats Trompenburg, 's-Graveland. Ontstaans- en gebruiksgeschiedenis*. Utrecht).
- Ottens**, 1735: *Kaart van het Gooi*.
- Perk, A.**, 1843: *Kaart van Goiland na de heide-verdeling van 1843*. Bodel Nijenhuis, Leiden.
- Post, H.**, 1725: *Kaart van 's-Graveland*.
- Roy, B. de**, 1676: *Nieuwe kaart van den lande van Utrecht*.
- Roy, B. de**, 1696: *Nieuwe caerte van den lande van Utrecht*. Provincie Utrecht,
- Schenk, P.**, 1706: *Nieuwe caerte van de Mijnden en de twee Loosdrechten, midtsgaders van 's-Graveland*. zeist.
- Schenk, P.**, 1710: *Nieuwe caerte van de Mijnden en de twee Loosdrechten, midtsgaders van 's-Graveland*. rijksarchief provincie Noord-Holland, Haarlem.
- Schenk, P.**, 1720: *Nieuwe caerte van de Mijnden en de twee Loosdrechten, midtsgaders van 's-Graveland*. rijksarchief provincie Noord-Holland, Haarlem.
- Stichting voor Bodemkartering**, 1969: *Bodemkaart van Nederland schaal 1: 50.000: toelichting bij kaartblad 31 West Utrecht*. Stiboka, Wageningen.
- Ten Cate, J.A.M., G.W. De Lange & G.C. Maarleveld**, 1975: *Geomorfologische kaart van Nederland: schaal 1:50.000: Blad 31 Utrecht*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Tirion, I.**, 1750: *Nieuwe kaart van het Baljuwschap Gooyland, de Loosdrechten, Mijnden, Hollands Loenen en Weesper Karspel*. Beeldbank Noord-Holland,
- Topografische Dienst Nederland**, 1950: *Topografische Kaart van Nederland, schaal 1:50.000*.
- Topografische Dienst Nederland**, 1960: *Topografische Kaart van Nederland, schaal 1:50.000*.
- Topografische Dienst Nederland**, 1970, 1981, 1988 en 1992: *Topografische Kaart van Nederland, schaal 1:50.000*.
- Walraven, M.**, 1723: *Caerte van het Gooij*.

Geraadpleegd kaartmateriaal

Bureau Militaire Verkenningen, (1850, 1872, 1881, 1890, 1898, 1900, 1906, 1905, 1911, 1922 en 1926): *Ankeveen, blad 387, 1:25.000*.

Geraadpleegde websites

<http://archis2.archis.nl>
<http://www.ahn.nl>

Lijst van afbeeldingen en tabellen

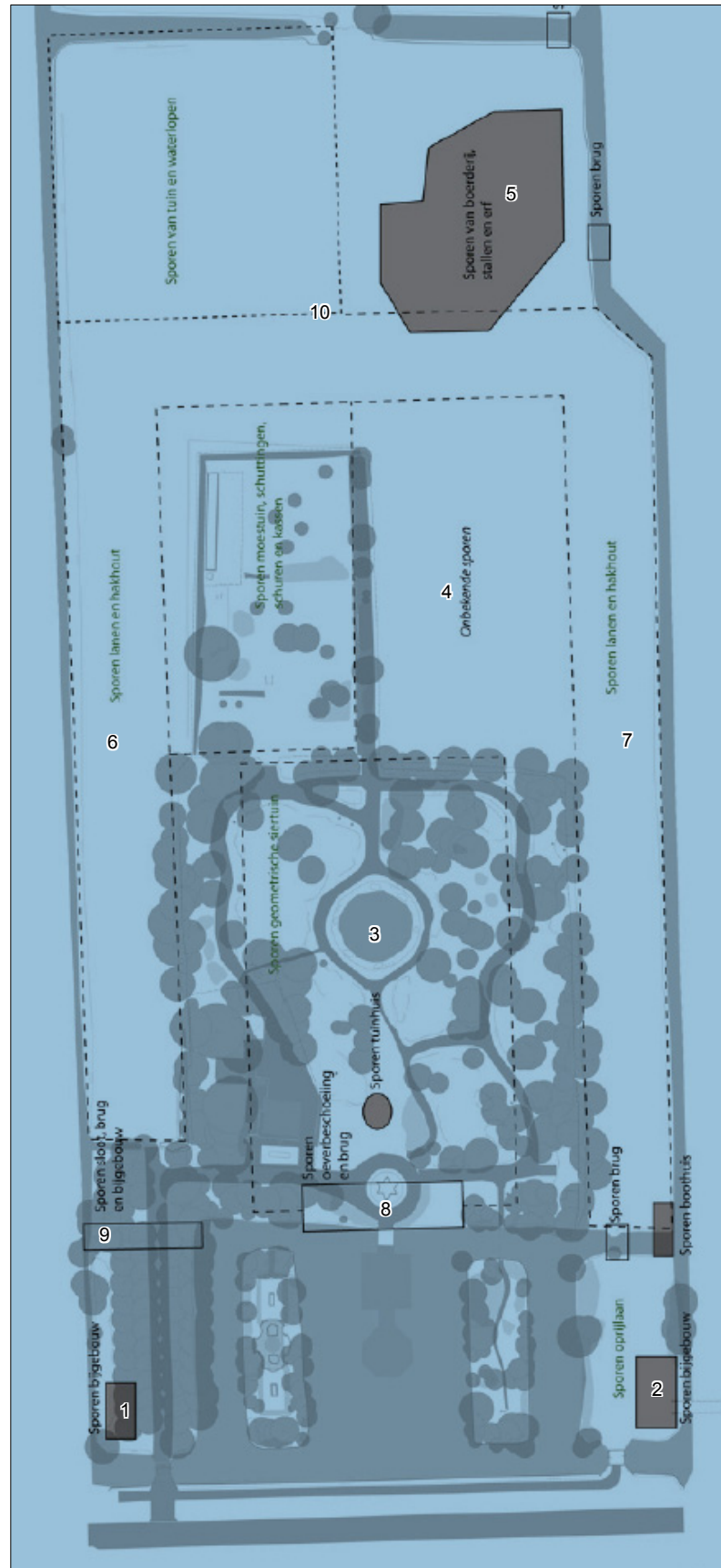
- Afb. 1 Locatie van het plangebied
- Afb. 2 Detailkaart van het plangebied
- Afb. 3 Uitsnede kaart uit 1625 (ster=locatie van het plangebied)
- Afb. 4 Uitsnede kaart uit 1636 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)
- Afb. 5 Uitsnede kaart uit 1676 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)
- Afb. 6 Uitsnede kaart uit 1696 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)
- Afb. 7 Uitsnede aquarel uit 1704
- Afb. 8 Uitsnede kaart uit 1706 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)
- Afb. 9 Uitsnede kaart uit 1709 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)
- Afb. 10 Uitsnede kaart uit 1710 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)
- Afb. 11 Uitsnede kaart uit 1720 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)
- Afb. 12 Uitsnede kaart uit 1721 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)
- Afb. 13 Uitsnede kaart uit 1723 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)
- Afb. 14 Uitsnede kaart uit 1725 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)
- Afb. 15 Uitsnede kaart uit 1734 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)
- Afb. 16 Uitsnede kaart uit 1735 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)
- Afb. 17 Uitsnede kaart uit 1749 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)
- Afb. 18 Uitsnede kaart uit 1750 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)
- Afb. 19 Uitsnede kaart uit 1769 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)
- Afb. 20 Uitsnede kaart uit 1811 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)
- Afb. 21 Uitsnede kaart uit 1825 (plangebied)
- Afb. 22 Uitsnede kaart uit 1843 (zwarte kader = locatie van het terrein Trompenburg)
- Afb. 23 Uitsnede kaart uit 1849 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)
- Afb. 24 Uitsnede kaart uit 1850 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)
- Afb. 25 Uitsnede kaart uit 1872 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)
- Afb. 26 Uitsnede kaart uit 1881 (zwart kader = plangebied)
- Afb. 27 Uitsnede kaart uit 1890, 1898, 1900 en 1903 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)
- Afb. 28 Uitsnede kaart uit 1905, 1911, 1922 en 1926 (zwart kader = plangebied)
- Afb. 29 Uitsnede kaart uit 1950 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)
- Afb. 30 Uitsnede kaart uit 1960 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)
- Afb. 31 Uitsnede kaart uit 1970, 1981, 1988 en 1992 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)
- Afb. 32 Indicatieve Kaart Archeologische Waarden, AMK-terreinen en ARCHIS-meldingen

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Tabel 2. Overzicht eenheden behorende bij de kadastrale kaart uit afb. 21

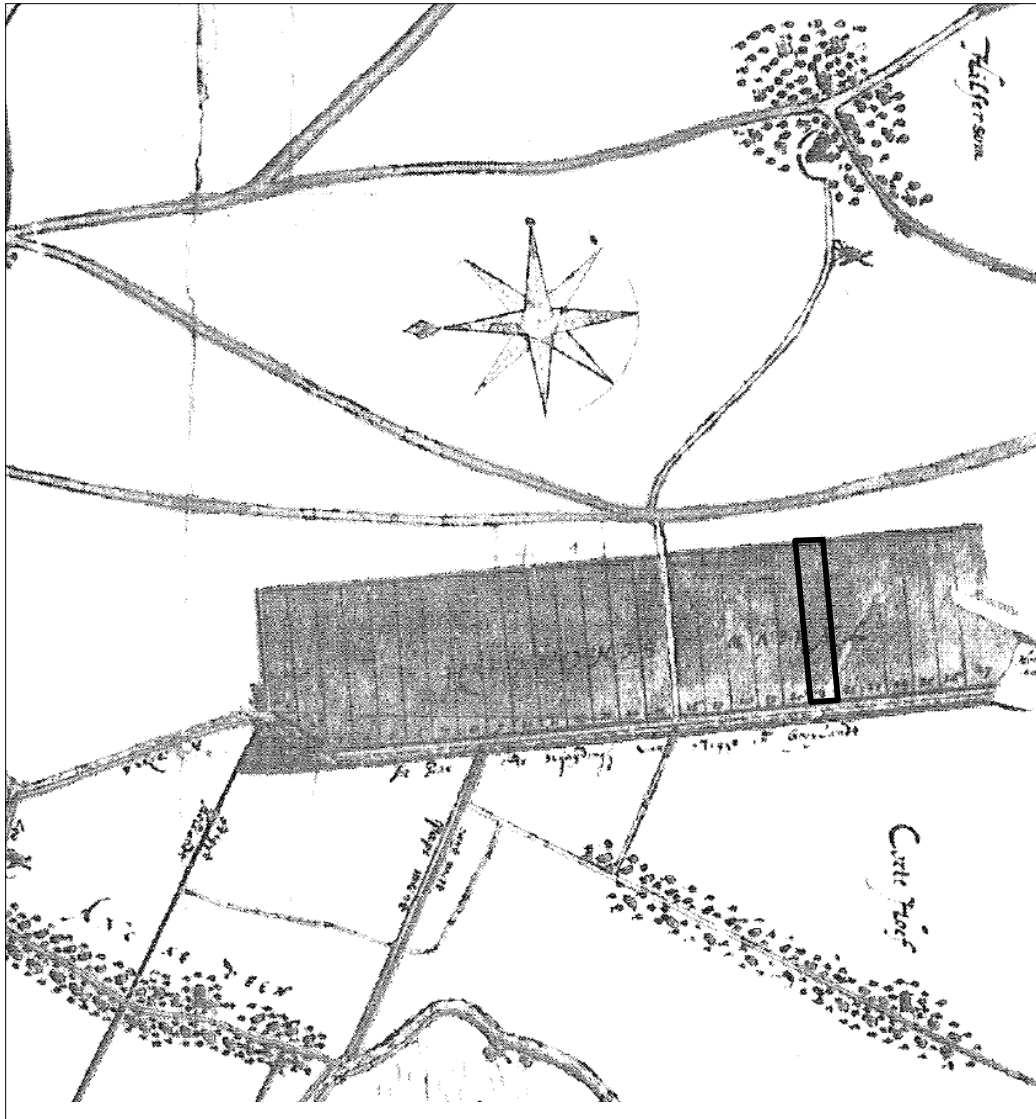

Afb. 1 Locatie van het plangebied

Afb. 2 Detailkaart van het plangebied

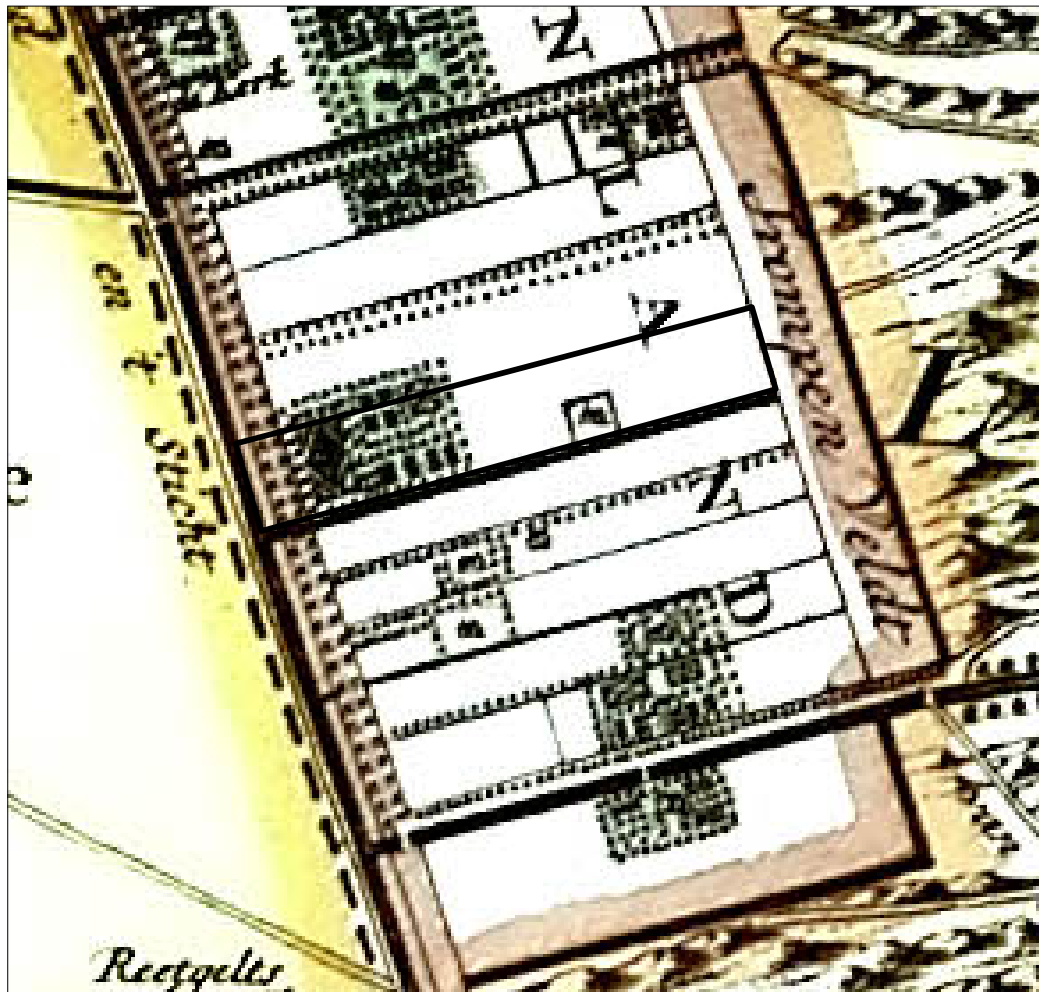

Afb. 4 Uitsnede kaart uit 1636 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)

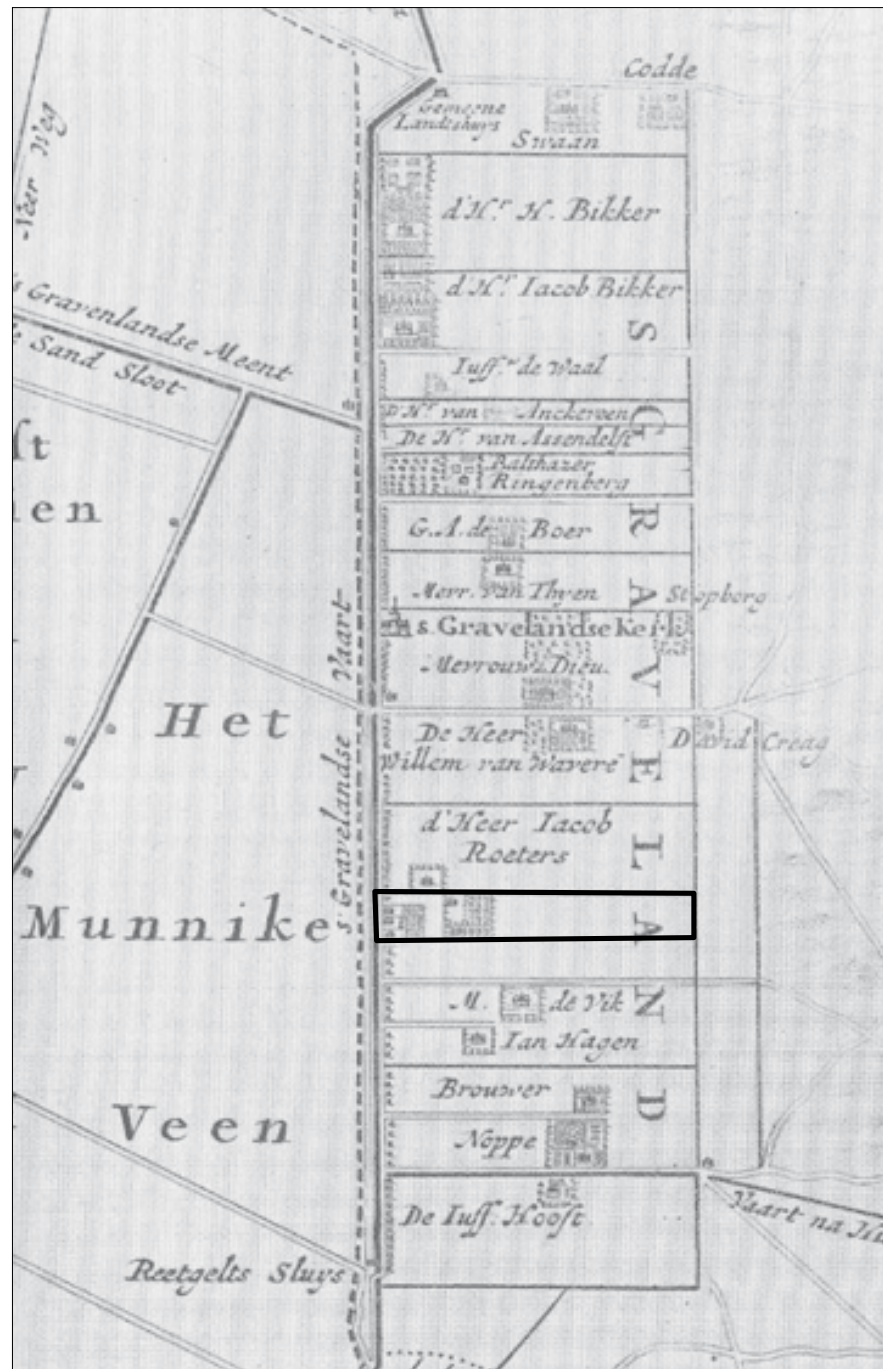

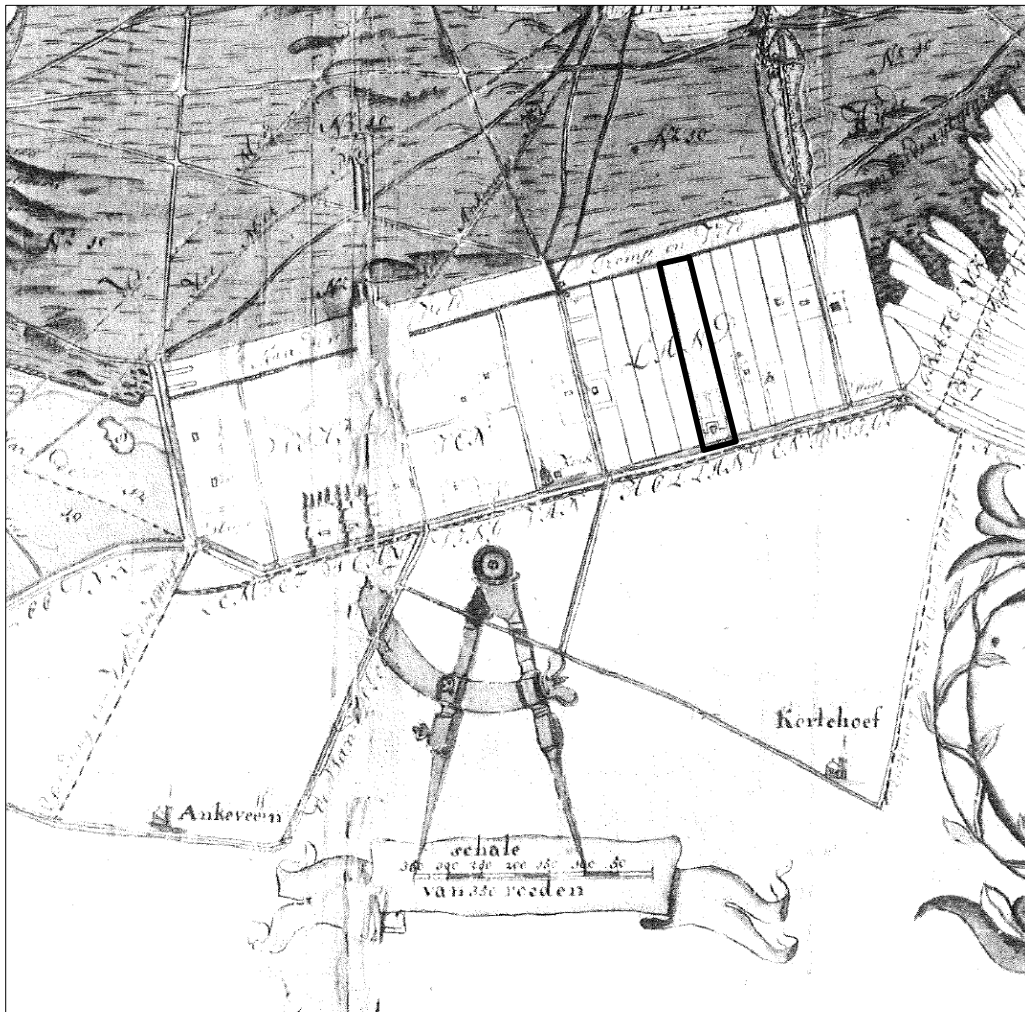
Afb. 6 Uitsnede kaart uit 1696 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)

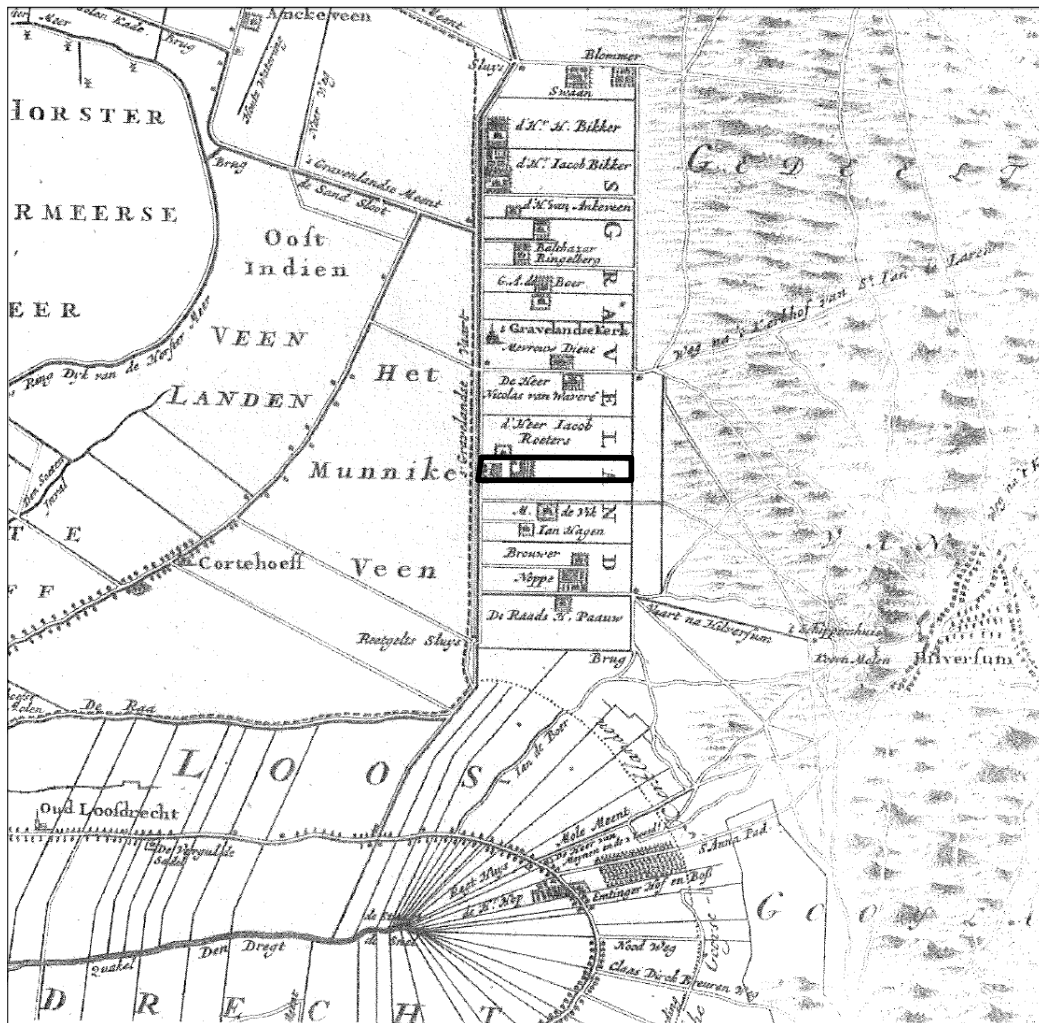
Afb. 7 Uitsnede aquarel uit 1704

Afb. 8 Uitsnede kaart uit 1706 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)

Afb. 9 Uitsnede kaart uit 1709 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)

Afb. 10 Uitsnede kaart uit 1710 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)

Afb. 11 Uitsnede kaart uit 1720 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)

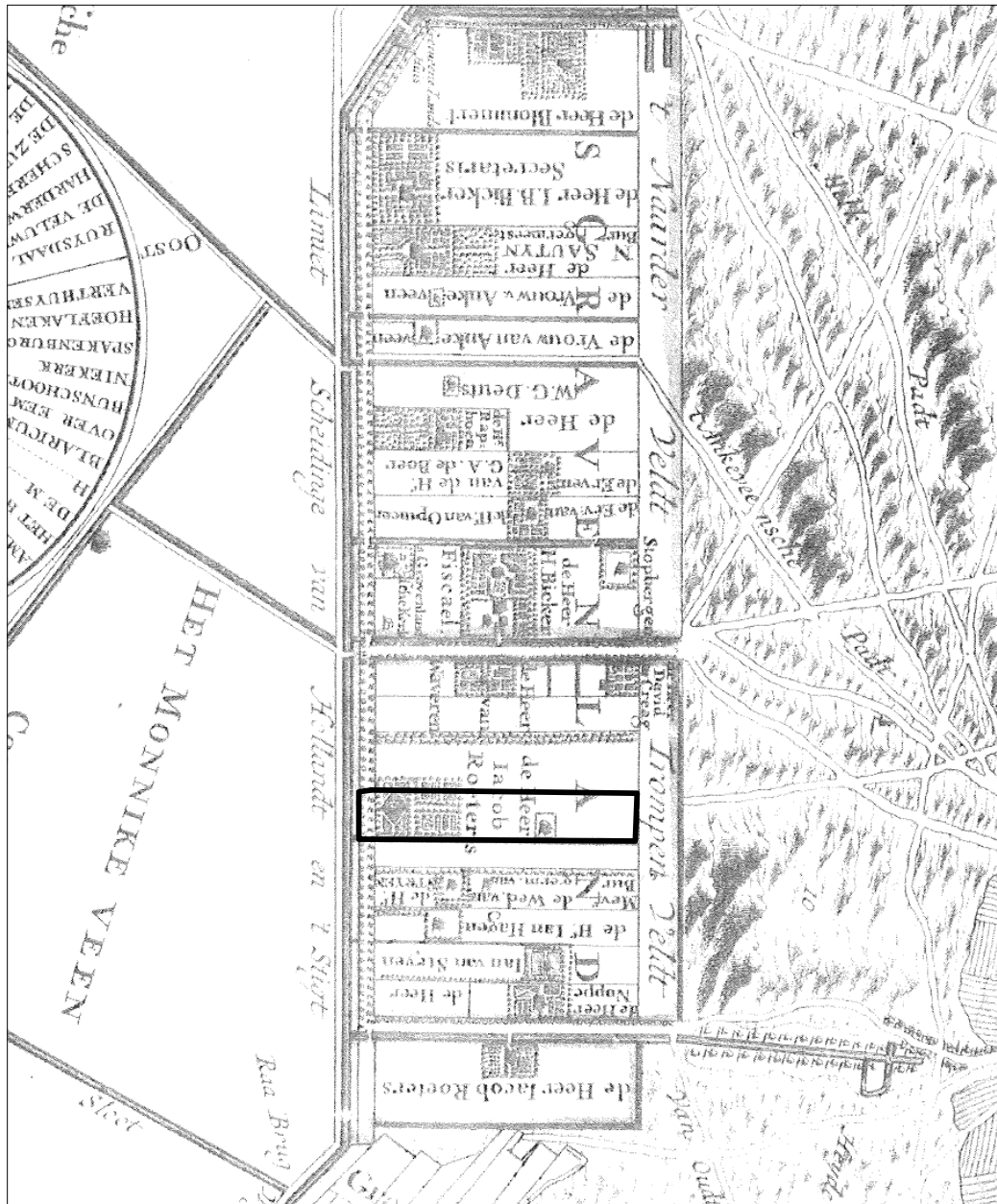
Afb. 12 Uitsnede kaart uit 1721 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)

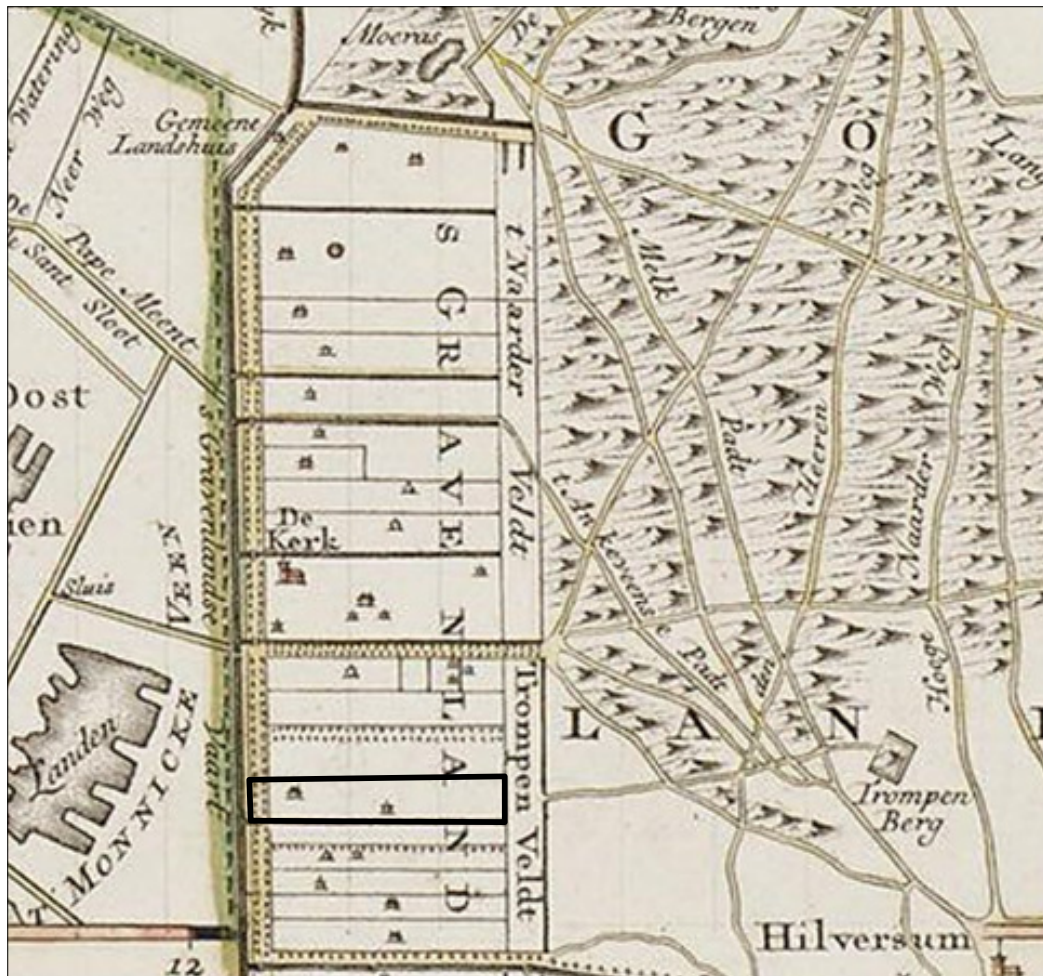
Afb. 13 Uitsnede kaart uit 1723 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)

Afb. 15 Uitsnede kaart uit 1734 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)

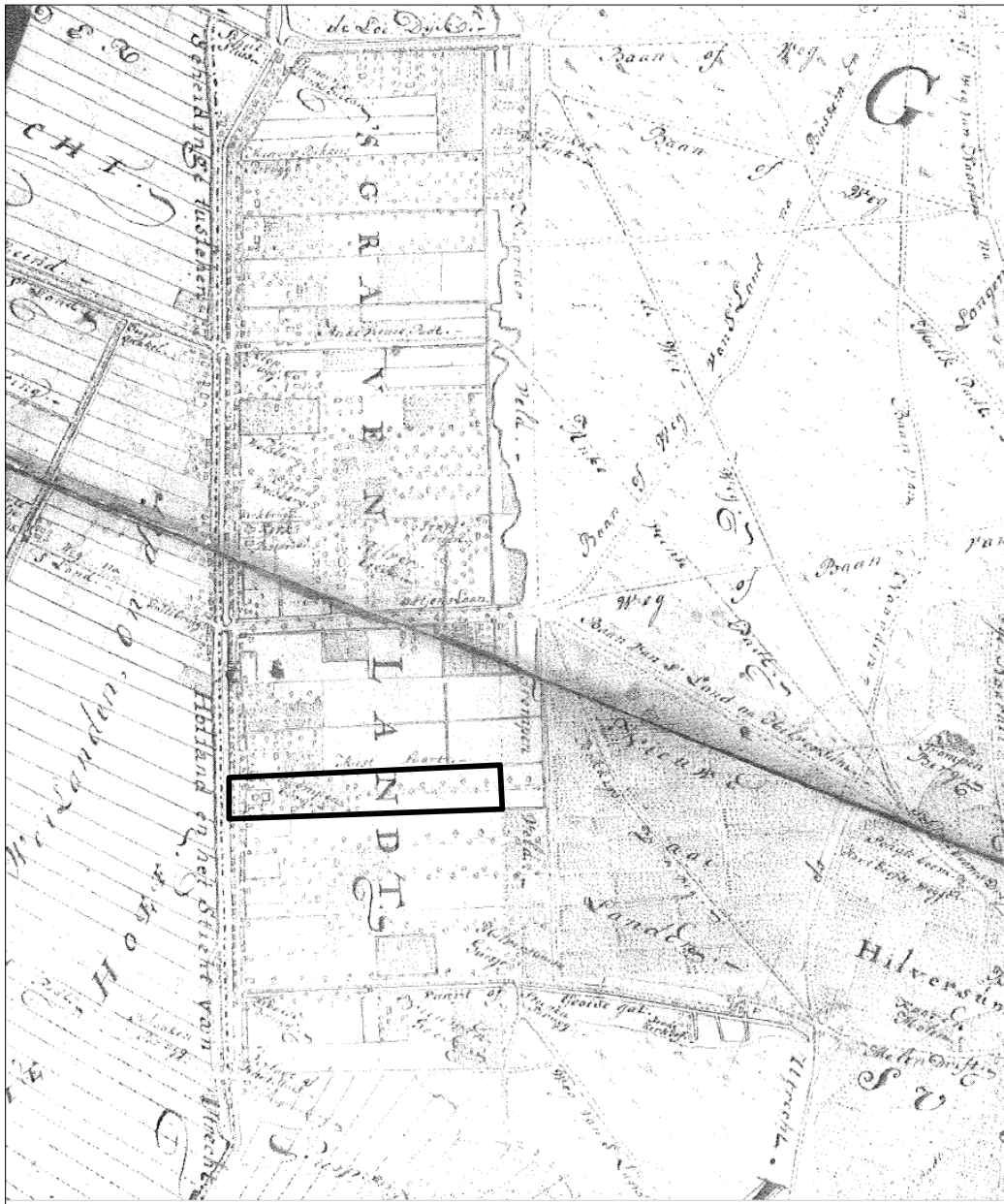

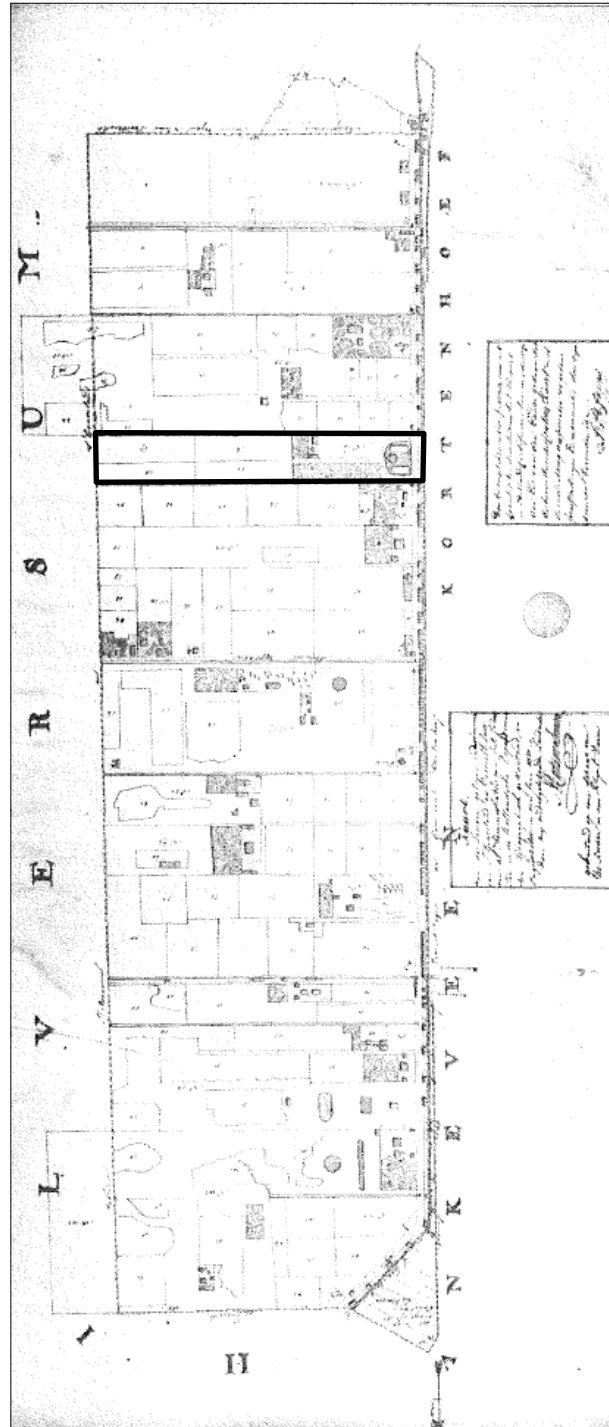
Afb. 17 Uitsnede kaart uit 1749 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)

Afb. 18 Uitsnede kaart uit 1750 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)

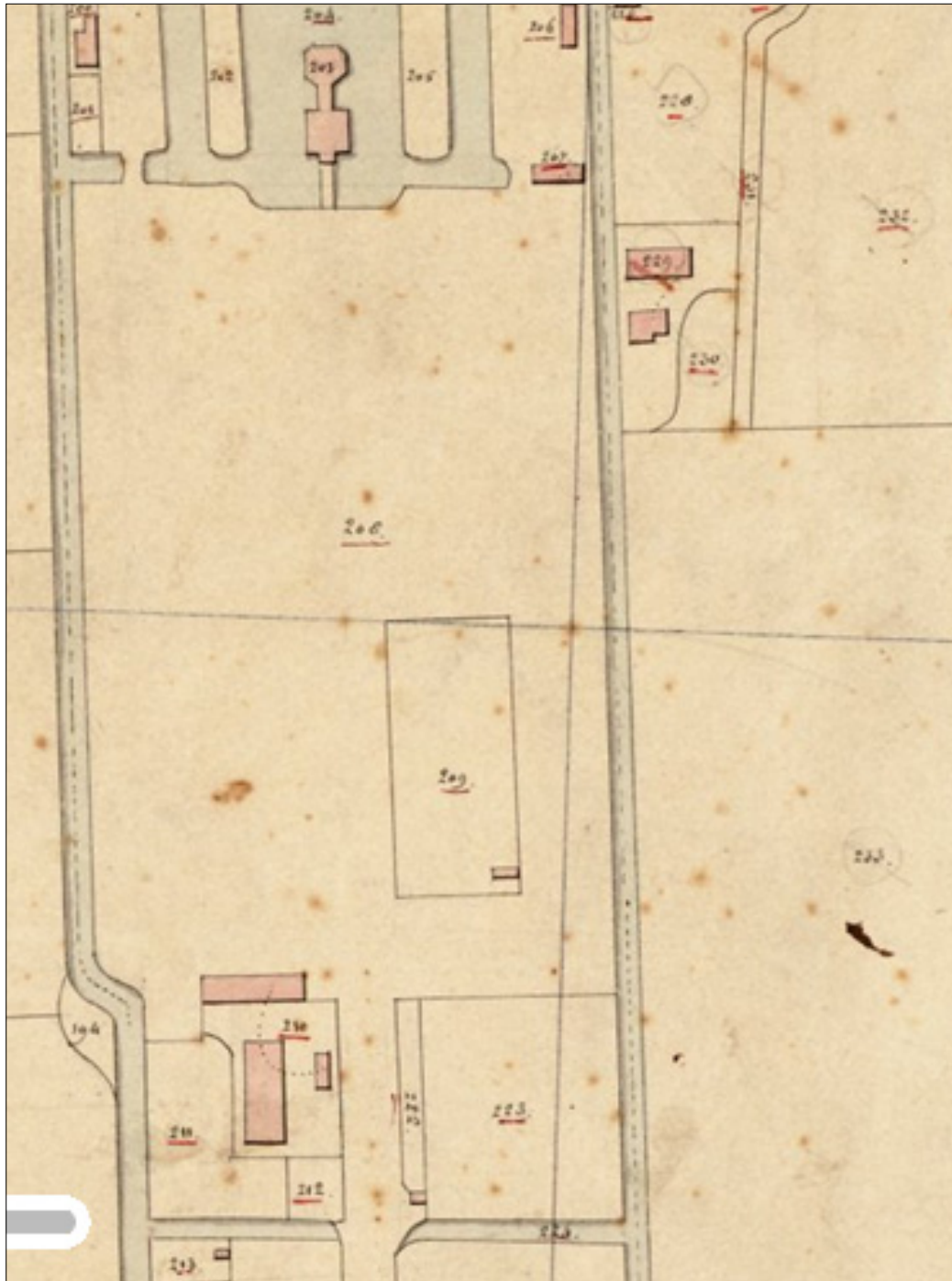

Afb. 19 Uitsnede kaart uit 1769 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)

Afb. 20 Uitsnede kaart uit 1811 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)

Afb. 21 Uitsnede kaart uit 1825 (plangebied)

Tabel 2. Overzicht eenheden behorende bij de kadastrale kaart uit afb. 21

Nr.	Omschrijving
200	Huis en erf (huis gesloopt in 1848)
201	Tuin
202	Aanleg tot vermaak
203	Huis en erf (eigenaar C. van IJsseldijk uit Amsterdam)
204	water
205	Aanleg tot vermaak
206	huis
207	Huis
208	Aanleg tot vermaak
209	Moestuin
210	Huis/schuur/erf
211	Boomgaard
212	Tuin
213	Schuur
214	Weiland
215	Weiland
216	Weiland
217	Weiland
218	Weiland
219	Weiland
220	Weiland
221	Weiland
222	Bosch
223	Tuin
224	Water
226	Bosch
300	Bosch

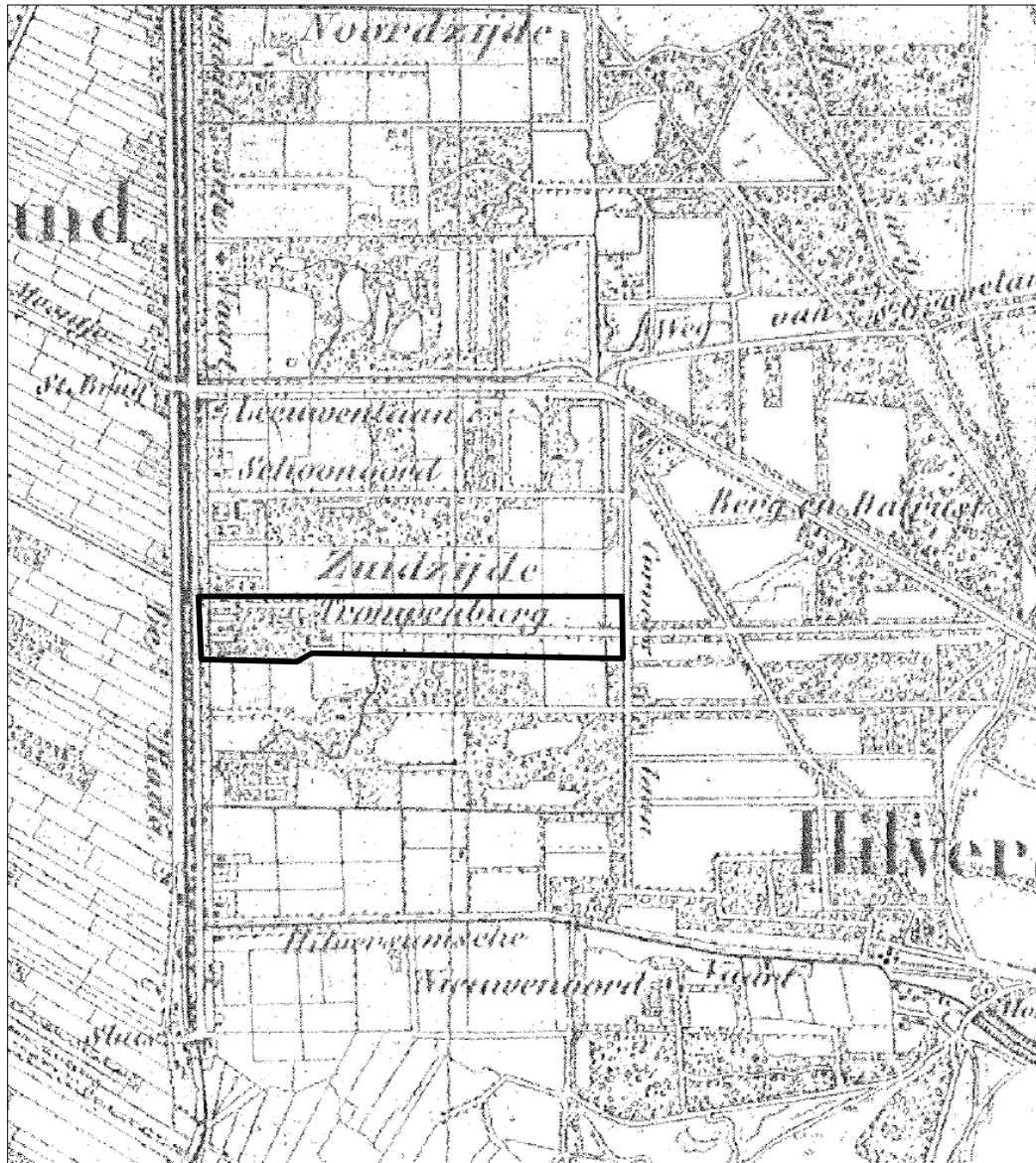

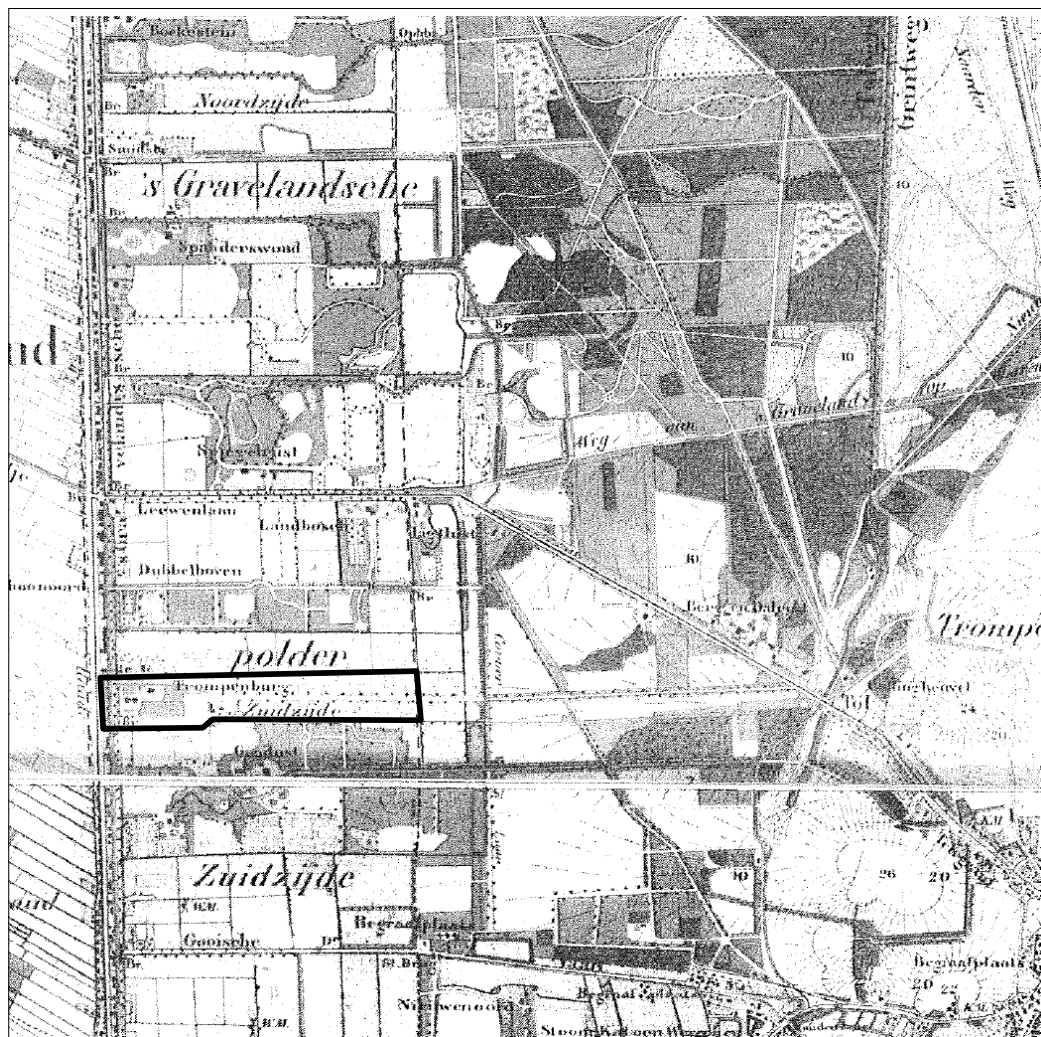
Afb. 22 Uitsnede kaart uit 1843 (zware kader = locatie van het terrein Trompenburg)

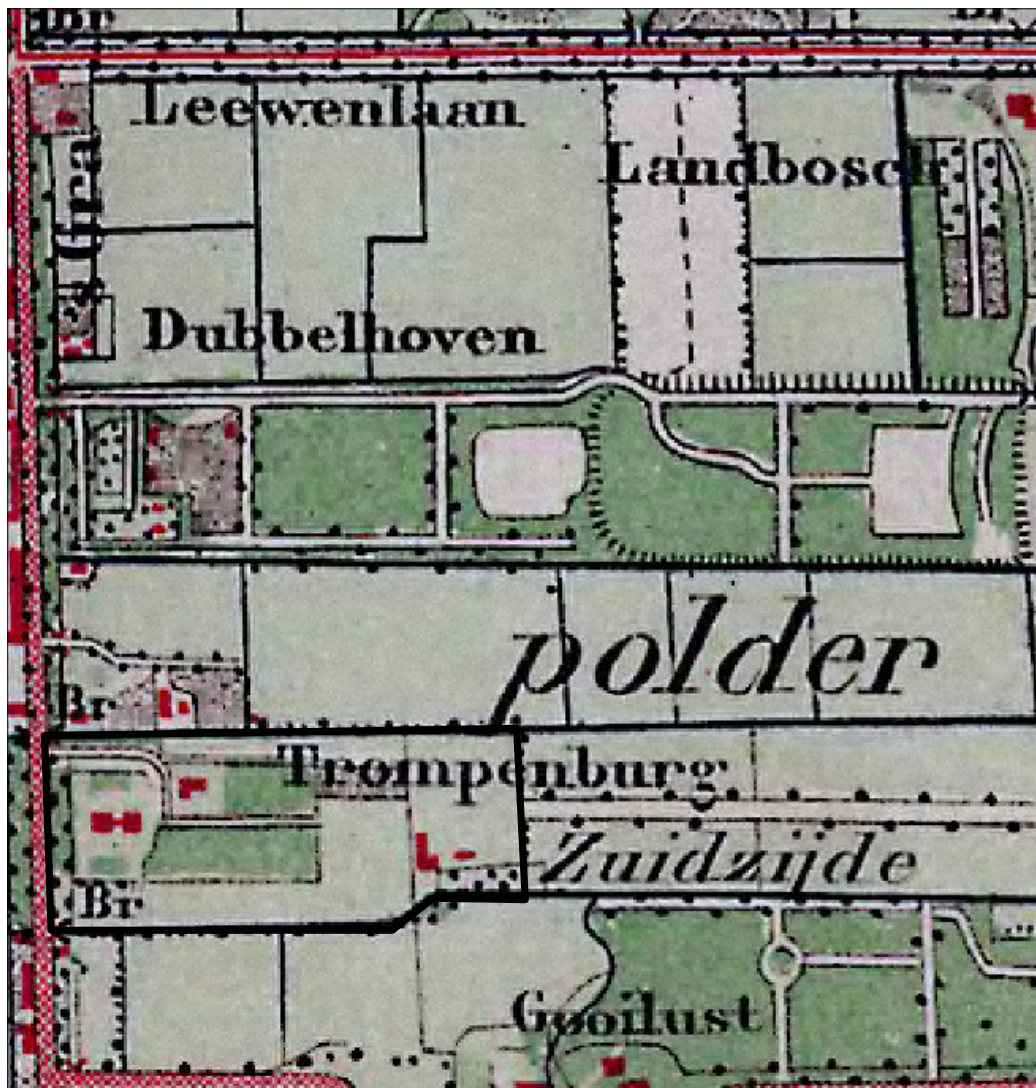
Afb. 23 Uitsnede kaart uit 1849 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)

Afb. 24 Uitsnede kaart uit 1850 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)

Afb. 25 Uitsnede kaart uit 1872 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)

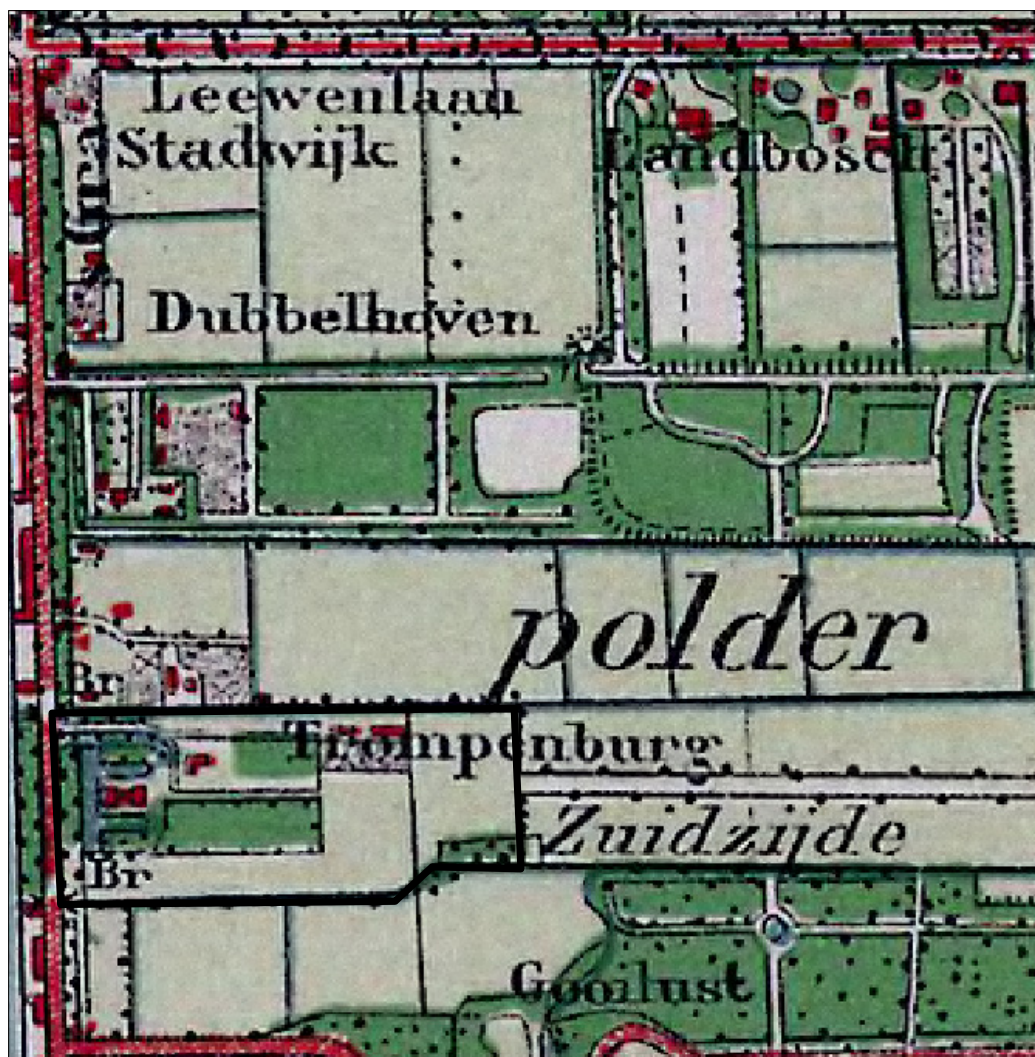

Afb. 26 Uitsnede kaart uit 1881 (zwart kader = plangebied)

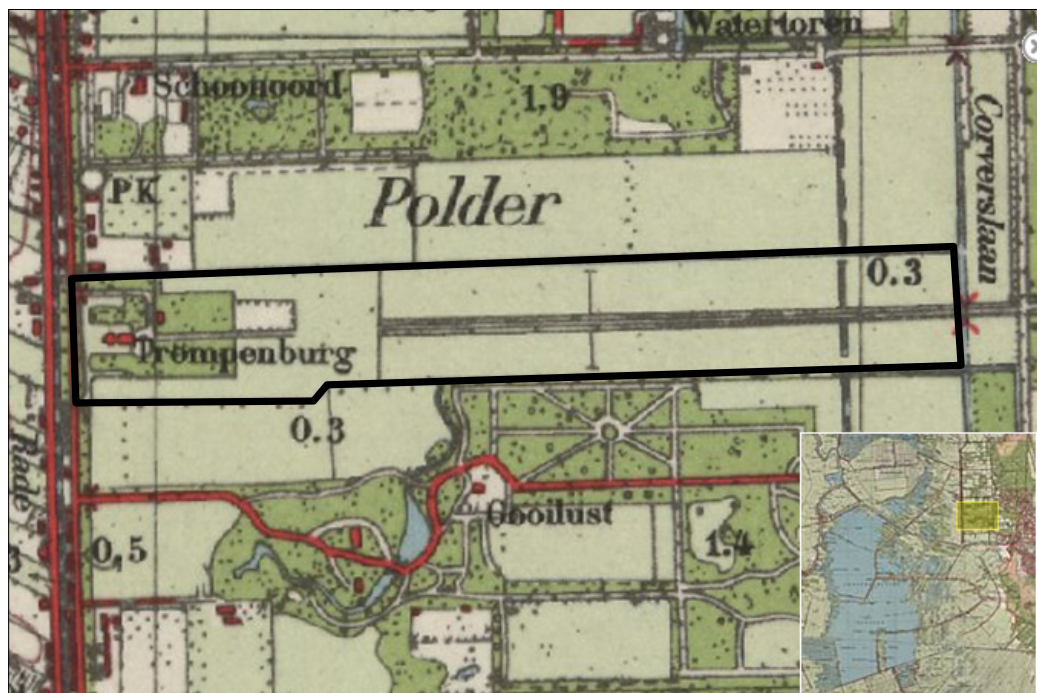

Afb. 27 Uitsnede kaart uit 1890, 1898, 1900 en 1903 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)

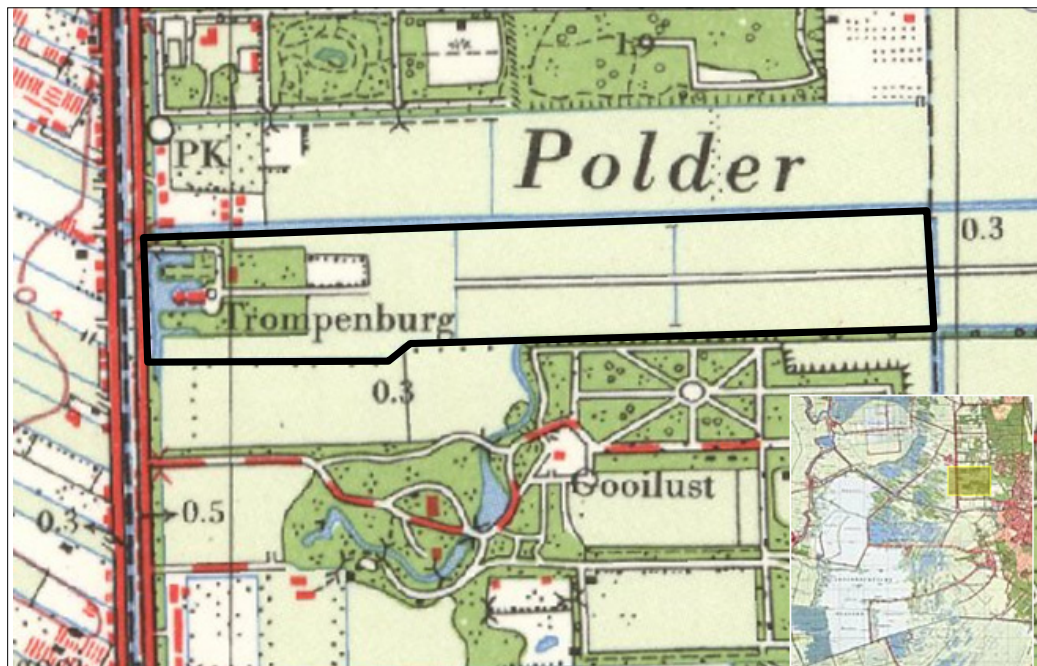

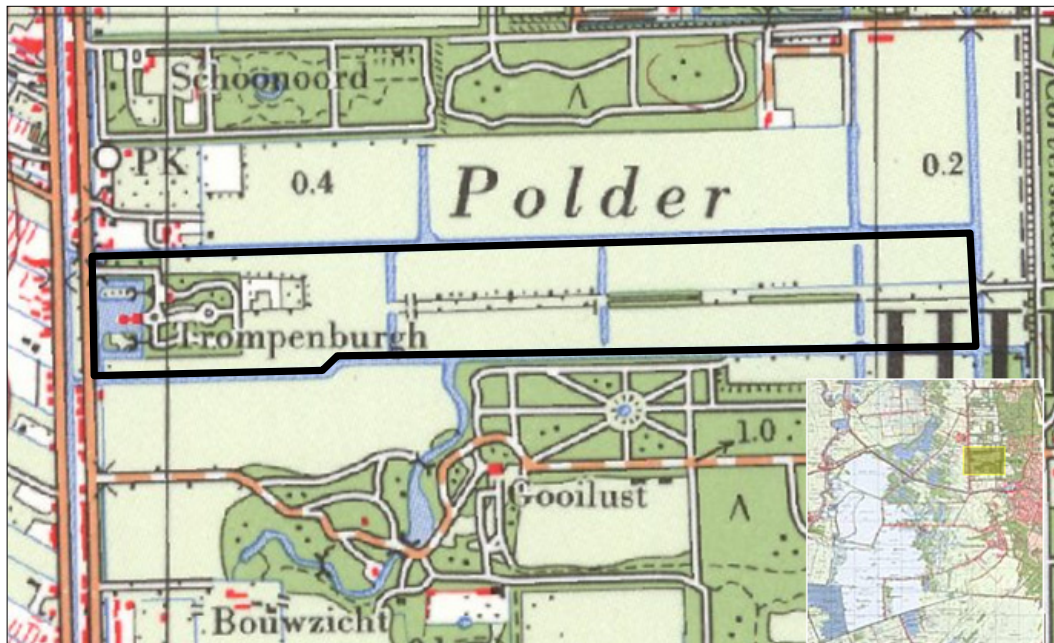
Afb. 28 Uitsnede kaart uit 1905, 1911, 1922 en 1926 (zwart kader = plangebied)

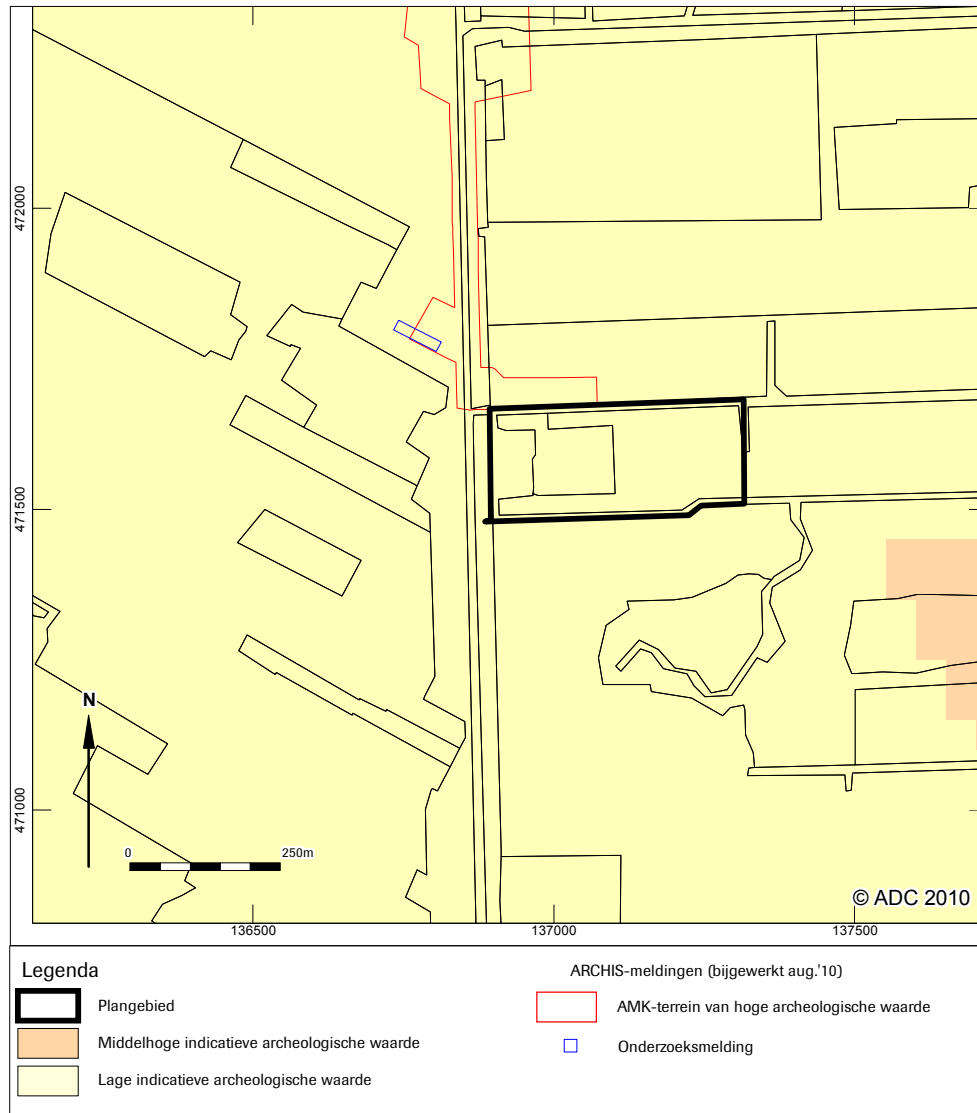
Afb. 29 Uitsnede kaart uit 1950 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)

Afb. 30 Uitsnede kaart uit 1960 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)

Afb. 31 Uitsnede kaart uit 1970, 1981, 1988 en 1992 (zwart kader = locatie van het terrein Trompenburg)

Afb. 32 Indicatieve Kaart Archeologische Waarden, AMK-terreinen en ARCHIS-meldingen